

Република Србија
МИНИСТАРСТВО
ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Број: 353-02-1163/2021-03

Датум: 18.08.2021.

Немањина 22-26

Београд

На основу члана 2. тачка 2. алинеја 1. и члана 14. Закона о процени утицаја на животну средину («Службени гласник РС», број 135/04, 36/09), члана 136. Закона о општем управном поступку („Службени гласник РС“, бр. 18/16 и 95/18-аутентично тумачење), члана 6. став 1. и члана 39. став 1. тачка 4) Закона о министарствима („Службени гласник РС“, број 128/20), члана 23. став 2. и члана 24. став 3. Закона о државној управи („Службени гласник РС“, бр. 79/05, 101/07, 95/10, 99/14, 30/18 - др. закон и 47/18), а на основу захтева носиоца пројекта „Rio Sava Exploration“ д.о.о. Београд, Ивана Јокић, в.д. секретара Министарства заштите животне средине по решењу о овлашћењу број: бр. 021-01-27/1/21-09 од 16.08.2021. године, доноси

РЕШЕЊЕ

- Одређује се носиоцу пројекта „Rio Sava Exploration“ д.о.о. Београд, обим и садржај Студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора „Јадар“, постројења за обогаћивање руде и одлагања јаловине настале при рударским активностима, на катастарским парцелама у оквиру катастарских општина Горње Недељице, Брњац, Велико Село, Јаребице, Слатина, Ступница и Шурице (територије града Лознице и општине Крупањ), у обухвату подзона 1А и 1Б – зона рударских активности према Просторном плану подручја посебне намене за реализацију пројекта експлоатације и прераде минерала јадарита у лежишту „Јадар“ („Сл.Гласник РС“, број 26/2020), а у оквиру експлоатационог поља потврђеног од стране Министарства рударства и енергетике број 310-02-00017/2021-02 од 24.05.2021. године, са достављеним следећим координатама:

	X	Y
1.	7 369 701	4 932 812
2.	7 370 663	4 931 969
3.	7 371 083	4 932 172
4.	7 371 427	4 932 281
5.	7 371 719	4 932 321
6.	7 372 305	4 932 360
7.	7 372 999	4 932 112
8.	7 373 542	4 931 425

9.	7 373 508	4 930 483
10.	7 372 691	4 929 643
11.	7 371 181	4 929 745
12.	7 370 450	4 930 369
13.	7 370 123	4 930 508
14.	7 369 722	4 930 688
15.	7 369 572	4 931 128
16.	7 369 590	4 931 270
17.	7 369 699	4 931 301

2. Обавеза Носиоца пројекта је да изради Студију о процени утицаја на животну средину предметног пројекта у складу са Правилником о садржини Студије о процени утицаја на животну средину („Сл. гласник РС“ 69/05.)

Студија о процени утицаја на животну средину треба да садржи: 1) податке о носиоцу пројекта; 2) опис локације на којој се планира извођење пројекта; 3) опис пројекта; 4) приказ главних алтернатива које је носилац пројекта разматрао; 5) приказ стања животне средине на локацији и ближој околини (микро и макро локација); 6) опис могућих значајних утицаја пројекта на животну средину; 7) процену утицаја на животну средину у случају удеса; 8) опис мера предвиђених у циљу спречавања, смањења и, где је то могуће, отклањања сваког значајнијег штетног утицаја на животну средину; 9) програм праћења утицаја на животну средину; 10) нетехнички краћи приказ података наведених у тач. 2) до 9); 11) подаци о техничким недостацима или непостојању одговарајућих стручних знања и вештина или немогућности да се прибаве одговарајући подаци. Студија о процени утицаја на животну средину садржи и основне податке о лицима која су учествовала у њеној изради, о одговорном лицу, датум израде, потпис одговорног лица и оверу потписа печатом овлашћене организације која је израдила Студију.

3. У поглављу приказ стања животне средине на локацији и ближој околини локације, потребно је приказати и постојеће стање чинилаца животне средине на основу мониторинга квалитета ваздуха, земљишта, површинских и подземних вода, буке, интензитета вибрација, топлоте, зрачења и др. Дати детаљан приказ: постојећег стања биодиверзитета на локацији, у зони утицаја пројекта и у непосредном окружењу, приказати еколошки значајна подручја, заштићене врсте од значаја за Републику Србију и међународног значаја, пределе изузетних одлика од значаја за локалне заједнице и Републику Србију.
4. Обавеза је носиоца пројекта да у Студији о процени утицаја на животну средину свеобухватно и детаљно опише све могуће значајне утицаје пројекта на животну средину укључујући и кумулативни утицај пројекта на чиниоце животне средине, биодиверзитет, становништво, као и утицај услед реализације других повезаних активности и пројеката у обухвату Просторног плана подручја посебне намене за реализацију пројекта експлоатације и прераде минерала јадарита у лежишту „Јадар“ („Сл.Гласник РС“, број 26/2020) – постројење за прераду руде Јадарит, депонија индустријског отпада и др. Опис могућих значајних утицаја пројекта на животну средину обухвата квалитативни и квантитативни приказ могућих промена у животној средини за време извођења пројекта, редовног рада и за случај удеса, као и процену да ли су промене привременог или трајног карактера, а нарочито у погледу: квалитета ваздуха, вода, земљишта, нивоа буке, интензитета вибрација, топлоте и зрачења: здравља становништва; метеоролошких параметара и климатских карактеристика; екосистема; насељености, концентрације и миграције становништва; намене и

коришћења површина (изграђене и неизграђене површине, употреба пољопривредног, шумског и водног земљишта и др.); комуналне инфраструктуре; природних добара посебних вредности и непокретних културних добара и њихове околине и др. ; пејзажним карактеристикама подручја и др.

5. У посебном поглављу у Студији приказати свеобухватне и кумулативне потенцијалне утицаје пројекта на становништво и локалне заједнице у зони утицаја. Дати прецизан графички приказ са детаљним информацијама о удаљености првих стамбених објеката од граница комплекса постројења и рудника, као и свеобухватан приказ свих могућих (позитивних и негативних) утицаја комплекса на животну средину као и утицаја пројекта на локалне заједнице и локално становништво на које планирани пројекат може имати утицај.
6. У склопу детаљног објашњења технологије, односно плана рударења, приказати примену најбољих доступних техника, и навести коришћење Референтних докумената Европске уније који дефинишу најбоље доступне технике. Потребно је приказати у којим деловима овог дела пројекта (када је у питању експлоатација) се користе најбоље доступне технике, што би требало да се разради у самој студији о процени утицаја. Референтни документ који се односи на управљање отпадом из екстрактивне индустрије (*Best Available Techniques (BAT) Reference Document for the Management of Waste from Extractive Industries*) који је ступио на снагу децембра 2018. године је, свакако, документ који даје смернице за овакве пројекте, те га треба узети у обзир при планирању активности и будућих мера у циљу заштите животне средине, посебно Поглавље са БАТ закључцима.
7. Потребно је приказати у поглављу о угрожености подручја од поплава и утицају поплава на рудник, податке и стручне анализе из Хидротехничке студије - Заштита од поплава и плавне зоне у околини реке Јадар коју је израдио Институт за водопривреду Јарослав Черни - Београд.
8. У посебном поглављу детаљно приказати да ли ће неки археолошки локалитети (и који) бити трајно уклоњени услед реализације пројекта, односно да ли ће се и како археолошки локалитети заштити.
9. У Студији приказати прорачуне о максимално процењеној количини воде која је потребна за рад пројекта (рударског, процесног и депонијског дела). Генерално се констатује да ће се подземна вода после одводњавања рудника користити у техничке сврхе како за експлоатацију руде подземним путем тако и за рад више постројења на површини терена, а где ће се подземне воде из алувиона Дрине, користити највише за рад процесног постројења. У Студији је, међутим, право место да се укаже на рестрикцију у погледу узимања вода за техничке сврхе из реке Корените, Јадра, Дрине, а поготово из јавног водовода.
10. Полазећи од Правилника о листи опасних материја и њиховим количинама и критеријумима за одређивање врсте докумената које израђује оператер Севесо постројења, односно комплекса („Службени гласник , бр, 41/10, 51/15 и 50/18“) извршити попис свих опасних материја (укључујући и експлозив, дизел гориво, гас и отпад који има или може имати иста својства у погледу могућности изазивања удеса) и навести податке о њиховим максимално процењеним количинама које могу бити присутне на целом комплексу (максимални пројектовани капацитети). Студија се односи само на један део целокупног пројекта „Јадар“ (подземну експлоатацију лежишта литијума и бора „Јадар“),

са пратећим објектима и инфраструктуром под земљом и на површини терена), међутим према прописима из области заштите животне средине идентификација могућих утицаја пројекта или активности на животну средину не врши се парцијално за свако постројење у оквиру комплекса (која су међусобно функционално и технолошки повезана) већ за цео комплекс, који подразумева просторну целину под контролом оператера, где су опасне материје присутне у једном или више постројења, укључујући појединачну или заједничку инфраструктуру, односно појединачне или заједничке активности. Услед планираног одлагања великих количина рударског отпада, потребно је приказати извештај о испитивању, јер класификација истог као опасног пресудно утиче на идентификацију овог комплекса као Севесо комплекса и од свеукупног је утицаја на животну средину. Ова разматрања су кључна за међународне обавезе Републике Србије и оператера, сходно Закону о потврђивању конвенције о прекограничним ефектима индустријских удеса, а услед географске локације комплекса, близине државне границе, могућности простирања ефеката хемијског удеса путем граничног водотока (реке Дрине), те могуће идентификације комплекса као комплекса „вишег реда” услед могућег постојања великих количина опасног отпада.

11. У поглављу: опис мера за спречавање, смањење и отклањање сваког значајнијег штетног утицаја на животну средину дефинисати све мере које ће се предузети за уређење простора, техничко-технолошке, санитарно-хигијенске, биолошке, организационе, правне, економске, мере које се односе на заштиту здравља становништва и друге мере од значаја за локане заједнице изложене утицају предметног пројекта.
12. Програм праћења утицаја на животну средину треба да садржи: приказ стања животне средине пре почетка функционисања пројекта на локацијама где се очекује утицај на животну средину; параметре на основу којих се могу утврдити штетни утицаји на животну средину: места, начин и учесталост мерења утврђених параметара. За реализацију будућег мониторинга подземних вода несумњиво биће коришћене бушотине и бунари израђени приликом испитивања у границама рудног тела. Студијом обухватити ближе и даље окружење, правац кретања подземних вода, и размотрити мониторинг позиције где постоје природни извори и каптаже. Приказати близину и положај водоизворишта одакле се околно становништво снабдева водом (комуналних и сеоских водовода), и планирани мониторинг и мере које ће се предузети да не дође до угрожавања истих. У оквиру овог поглавља дати опис и приказ плана спровођења мониторинга здравља становништва у току реализације пројекта.
13. Приказати у студији број одлагалишта/депонија на целом комплексу, могуће врсте отпадног материјала (карактер отпада) који ће се на њих одлагати, капацитет одлагалишта/депоније, односно максимално процењене количине отпада/материјала, планирани период одлагања, могући утицај на животну средину укључујући и могућност хемијског удеса и извештаје о испитивању отпада (класификација и карактеризација отпада).

Напомена: Одлагалиште рудничке јаловине обрађено је и у Поглављу 5. стр. 128. Студије изводљивости. Носилац пројекта се Студијом изводљивости упућује на потребу прибављања дозволе за управљање рударским отпадом према Уредби о условима и поступку издавања дозволе за управљање отпадом, као и критеријумима, карактеризацији, класификацији и извештавању о рударском отпаду („Службени гласник РС, број 53/2017“). У наведеној Студији изводљивости, у делу 5.1. Концепција формирања одлагалишта рудничке јаловине предвиђа се и уградња водонепропусне фолије по дну будућег одлагалишта. Како је ово питање саставни део подземне

експлоатације лежишта литијума и бора Јадар, са пратећим објектима и инфраструктуром, треба се обрадити у Студији о процени утицаја на животну средину, узимајући у обзир особине овог рударског отпада, као што су његова опасна својства и могућност хемијског удеса.

14. У Студији је потребно обрадити и део који се тиче очекиваних климатских промена (као посебно поглавље), са потпоглављима која покривају а) Повећање максимално забележене температуре, б) Смањење минималне забележене температуре, в) Повећање максимално забележених количина падавина на сат/дан (због бујичних токова), г) Мере заштите које се морају реализовати у вези са претходним тачкама.
15. Обавеза је носиоца пројекта да у Студији о процени утицаја на животну средину, у оквиру посебног поглавља детаљно анализира и опише све могуће прекограничне утицаје пројекта на животну средину држава у окружењу, са посебним освртом на нотификацију и изјашњење за учешће у складу са ЕСПОО Конвенцијом, Босне и Херцеговине (Републике Српске).
16. Носилац пројекта дужан је да, у року од годину дана од дана коначности овог решења, поднесе захтев за давање сагласности на Студију о процени утицаја пројекта на животну средину из тачке 1. овог решења.
17. Уз Студију о процени утицаја на животну средину, у складу са чланом 17. Закона о процени утицаја на животну средину потребно је приложити све важеће услове и сагласности других надлежних органа и организација издатих у складу са посебним законима – водни услови, услови Завода за заштиту природе, услови Завода за заштиту споменика културе и остале услове.
18. У Студији о процени утицаја на животну средину дају се подаци о пројекту на основу којег је израђена Студија, као о подаци о законској регулативи која је коришћена при изради Студије.
19. При изради Студије обратити пажњу и дати осврт на добијене коментаре при спроведеном јавном увиду и процесу учешћа јавности који су пристигли од заинтересованих органа и организација, заинтересоване јавности, јединица локалне самоуправе и месних заједница, грађана, удружења грађана и др.

Образложење

Носилац пројекта „Rio Sava Exploration“ д.о.о. Београд, дана 14.04.2021. године, поднео је Министарству заштите животне средине, захтев за одређивање обима и садржаја Студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора „Јадар“. Позивом за допуну захтева за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора „Јадар“, од 29.04.2021. године, од носиоца пројекта су затражени додатни подаци и документација, и то:

1. Ради комплетног сагледавања поднетог захтева за рударски део пројекта Јадар назив захтева би требало допунити следећим: Постројење за производњу материјала за запуњавање откопаног простора и постројење за обогаћивање руде на површини терена са пратећом инфраструктуром и одлагање отпада насталог при рударским активностима.

2. Уз приложену документацију недостаје CD са комплетном Студијом изводљивости подземне експлоатације лежишта литијума и бора Јадар који је тражен при обављеним консултацијама дана 09.04.2021. године ради комплетног сагледавања пројекта.

3. Захтев се односи само на један део целокупног пројекта Јадар, тачније на пројекат подземне експлоатације лежишта литијума и бора Јадар, са пратећим објектима и инфраструктуром, како под земљом тако и на површини терена – подзона 1А и 1Б. У том смислу, потребно је нагласити да се према прописима из области заштите животне средине идентификација могућих утицаја пројекта или активности на животну средину не врши парцијално за свако постројење у оквиру комплекса (која су међусобно функционално и технолошки повезана) већ за цео комплекс, који подразумева просторну целину под контролом оператера, где су опасне материје присутне у једном или више постројења, укључујући појединачну или заједничку инфраструктуру, односно појединачне или заједничке активности. Потребно је, полазећи од Првилника о листи опасних материја и њиховим количинама и критеријумима за одређивање врсте докумената које израђује оператер севесо постројења, односно комплекса („Службени гласник РС“, бр. 41/10, 51/15 и 50/18) извршити попис свих опасних материја (укључујући експлозив, дизел гориво, гас отпад, који има или може имати иста својства у погледу могућности изазивања удеса) и навести податке о њиховим максимално процењеним количина које могу бити присутне на целом комплексу.

4. У документима: информација о локацији, захтев за одређивање обима и садржаја студије и Студија изводљивости, постоји неусаглашеност која се састоји у следећем:

У Информацији о локацији није предвиђено одлагалиште рудничке јаловине, а у оквиру поглавља 5. Студије изводљивости приказана је концепција формирања одлагалишта рудничке јаловине (јаловински материјал и сиромашна руда) што подразумева коришћење новопроектваног одлагалишта лоцираног у непосредној близини транспортних путева и главних рударских инфраструктурних објеката. У захтеву је потребно навести колико ће одлагалишта/депонија бити на комплексу, шта ће се на њих одлагати, у којим максимално процењеним количинама и каквог је карактера тај материјал/отпад и размотрити њихов могући утицај на животну средину укључујући и могућност хемијског удеса.

5. Потребно је допунити захтев (тачка 3.3.7) - Врста и избор материјала за запуњавање откопаног простора из којих извора ће се користити песак/агрегат за израду материјала за запуњавање и о којим се максимално процењеним количинама ради. Наиме, у захтеву се наводи да ће се за израду материјала за запуњавање, ипак морати користити песак/агрегат из других извора, а не мешавина која се раније навела у документу Студија изводљивости. Не каже се у чему су то почетна истраживања показала да тестирана мешавина, која је укључила употребу откопане јаловине, не задовољава показаним квалитетом за потребе запуњавања простора. Ово је врло значајно са аспекта заштите животне средине и утицаја на исту, јер неминовно доводи до повећања количине јаловине која ће се одлагати на површини, што је свакако у супротности са циљем смањивања количине генерисаног отпада (рударског и сваког другог). Довожење новог материјала за запуњавање, додатно доводи до загађења транспортом истог, повећаном фреквентношћу саобраћаја и транспортних средстава, учесталости утовара/истовара и др. и није у складу са циљем смањивања количине насталог отпада и минимизирањем искоришћења природних ресурса, нити може бити у складу са најбољим доступним техникама. На овај начин се одбацује „идеална опција“, како је наведено у Студији изводљивости подземне експлоатације лежишта литијума и бора Јадар, која првенствено

представља вид рециклаже откопане јаловине. Такође, у тексту захтева треба јасно навести извор овог додатног материјала, одакле ће се довозити да би се задовољиле дугогодишње потребе за истим. Да ли то значи да се рецептура за припрему засипног материјала наведена у Студији изводљивости неће примењивати (стр.111, Студије) и да се мења наведена технолошка шема припреме исте? У Студији изводљивости се наводи да се на решавању овога проблема радило интензивно од 2014. до 2020.године и да је испитивано 145 различитих рецептура. Није јасно да ли је решење наведено у захтеву за обим и садржај нешто ново у односу на та испитивања. У захтеву се мора навести шта све улази у засипни материјал, како ће се поједине компоненте складиштити (да ли у силосима, на отвореним складиштима и др.) јер од тога директно зависе и мере које ће се применити у циљу заштите животне средине.

6. У тачки 4.5.3. захтева - Угроженост подручја од поплава, није адекватно размотрен утицај поплава на рудник и одлагалиште рудничке јаловине, а што би морало бити укључено и у разматрање утицаја поплава на целом комплексу. Ово нарочито с аспекта хемијског удеса. Такође у истој тачки захтева се констатује да није познато будуће решење регулације реке Јадар у зони ПППП Јадар, па се поставља питање како је могла бити рађена пројектна документација која није обухватила регулацију река Јадар и Коренита, с обзиром на често плављење услед изливања те две реке.

7. У тачки 5.1.1. - Утицај на друштвену заједницу, дат је само позитиван утицај. Нису размотрене негативне импликације пројекта. Ово поготово ако се узме у обзир чињеница да удео пољопривреде у дохотку града Лознице учествује око 34% а у читавој држави око 17%.

8. Табела 5.2. на страни 60. захтева, која дефинише значај утицаја, је прилично нејасна. У последњем реду табеле - земљиште, нпр. стоји да је ризик Велики, уз констатацију да је позитивног карактера јер ће се куће откупити по тржишним ценама! Да ли је узета у обзир и чињеница да ће остати без извора прихода они који су живели од пољопривреде. Уз то стоји већ изнета констатација у уделу пољопривреде у дохотку града Лознице са око 34% а у читавој држави око 17%. У вези са тим требало би навести податке колико ће пољопривредног и шумског земљишта променити намену, каква је власничка структура тог земљишта (приватна, државна и др. облици својине).

9. У тачки 5.1.2.3. захтева - Водопривредна и хидрогеолошка инфраструктура, на страни 62, каже се да ће се применити мере заштите свих водозахвата са цевоводима и црпним станицама, али без навођења тачних локација тих водоизворишта. То је један од важнијих партикуларних негативних утицаја који морају бити обрађени у захтеву.

10. У тачки 5.1.3. - Утицај на културно наслеђе, на страни 64. захтева се наводи да је на 12 заштићених локалитета, према одредбама Закона о културним добрима („Службени гласник РС“, бр. 71/94, 52/11 - др. закон, 99/11 - др. закон, 6/20 - др. закон) потребно спровести у организацији надлежне установе заштите заштитна археолошка истраживања пре инвестиционих радова. Ово је недоречена констатација, с обзиром на то да се пре израде пројекта или у раној фази пројектовања морају спровести заштитна археолошка истраживања, како би резултати и закључци представљали улазне податке за пројектанте. Обзиром на велики број археолошких локалитета у границама експлоатационог поља, овај аспект је веома битан и не сме бити занемарен.

11. У тачки 5.1.4. - Утицај на предеоне карактеристике – пејзаж се спомиње Студија о визуелној процени карактера предела. Ту студију би обавезно требало израдити пре студије о процени утицаја на животну средину и њене битне закључке преточити у студију о процени утицаја.

12. У тачки 5.2.1. - Вода на страни 65. захтева је речено да ће се комплетна количина воде за рад рудника и постројења доводити са изворишта које се налази у алувијону реке Дрине. Нигде у захтеву није наведено о којој се укупној количини воде ради – колика је максимално процењена количина воде која је потребна за рад комплекса (рудника и постројења за прераду) и из којих ће се све извора она обезбеђивати. Није наведено да је експлоатација воде посебан пројекат који подлеже посебном режиму добијања сагласности и дозвола.

13. На страни 9. захтева наводи се да ће се у највећој могућој мери користити вода из подземног производног система која ће се, у циљу одводњавања рудника, испумпавати на површину. Тиме би се смањила потреба за захватањем вода из екстерних извора. Овде највише долази до изражаја недостатак сегментног посматрања утицаја пројекта на животну средину. Наиме, и сам носилац пројекта наводи да је уобичајено да се биланс воде прави на нивоу целог технолошког процеса (комплетног пројекта Јадар), јер ће снабдевање водом бити централизовано. Због мешања воде између различитих делова процеса (дела који припада подземном руднику, односно дела који припада процесном постројењу за прераду минерала) тешко је затворити биланс вода на нивоу дела процеса тј. само у делу експлоатације, на који се односи сам захтев. Из овога остаје нејасно како ће коначно изгледати биланс вода на целом комплексу пројекта Јадар. Како се планира да се вода захвата и из алувиона Дрине, са експлоатационим бунарима уз реку (стр 64. Захтева) и како ти захвати могу обезбедити 100% потреба пројекта за водом, поставља се питање о максимално процењеној количини воде потребној за рад пројекта Јадар и из којих извора у којим количинама ће се она захватати. Елаборат о резервама подземних вода, мора постојати и њиме се мора јасно документовати да хватање воде неће утицати на режим подземних вода и за то се мора добити сагласност надлежног органа.

14. За праћење будућег мониторинга подземних вода несумњиво биће коришћене бушотине и бунари израђени приликом испитивања у границама рудног тела. Шта је са ближим и даљим окружењем, где је правац кретања подземних вода, да ли су разматране мониторинг позиције где постоје природни извори и каптаже?

15. У захтеву се наводи близина водоизворишта одакле се околно становништво снабдева водом (комуналних и сеоских водовода), али у захтеву се не приказује положај тих изворишта нити мере које ће се предузети да не дође до угрожавања истих.

16. У тачки 5.3.1. на страни 68. захтева дати су описи стандарда за испуштање отпадних вода у реципијенте и да је у Студији Jadar mine, Jadar project Waste water Discharge Study, Final Report, 2019. коришћен Goldsmith Model. Није дат коментар коришћења домаћих стандарда и упоредна анализа.

17. Табела 5.12. - Могући утицаји услед емисија загађених материја и одлагање у рудничке просторије јаловинског материјала, на страни 80. захтева, закључци су необјективни, негде и

нелогични. Овде се ради о сумарном прегледу комплетног утицаја рада рудника и примарне прераде руде са одлагањем рударско индустријског отпада.

18. Тачка 5.4. захтева: треба проверити да ли су наведени објекти СЕВЕСО постројења нижег реда имајући у виду наводе из тачке 3. овог позива.

19. У тачки 6.1.1. на страни 87. захтева где се обрађују станишта, спомињу се 9 методолошких приступа, а без навођења о изабраном приступу. Поставља се питање шта је IUCN SMP класификација? Ово треба другачије, једноставније интерпретирати.

20. У тачки 6.1.3.1. на страни 88. захтева где се описују мере заштите акватичних бескичмењака, између осталог дефинише се мера да се очува постојећи водни режим површинских вода кроз „рационално“ узимање воде из водозавхвата. Шта ово значи у пракси, с обзиром на то да се кроз захтев провлачи захватање воде из алувијона Дрине. Шта је ван пројектног подручја?

21. У Прилогу захтева – табеларни приказ, на поједним местима, одговори се морају преформулисати. У тачкама 3.3, 3.4, 4.9, 6.4, 8.2. децидно се каже да нема утицаја и да нема последица, што није тачно.

22. На страни 9. захтева стоји да је одлагалиште рудничке јаловине површине око 19,5ha. Одлагалиште ће се формирати по етажама (секцијама) са висином од по 10m сваке секције, и да ће укупна висина износити 60 m. То ће бити одлагалиште јаловине и сиромашне руде које ће се формирати првих 25 година експлоатације. Планирано је укупно око 9.400.500t материјала који ће се одложити на одлагалишту. Одлагалиште рудничке јаловине обрађено је и у Поглављу 5. стр. 128. Студије изводљивости. Инвеститор се Студијом упућује на потребу прибављања дозволе за управљање рударским отпадом према Уредби о условима и поступку издавања дозволе за управљање отпадом, као и критеријумима, карактеризацији, класификацији и извештавању о рударском отпаду („Службени гласник РС, број 53/2017). У наведеној студији, у делу 5.1. Концепција формирања одлагалишта рудничке јаловине предвиђа се и уградња водонепропусне фолије по дну будућег одлагалишта. Међутим, на стр.7 захтева за одређивање обима и садржаја, када се набраја шта је предвиђено предметним пројектом не наводи се ово одлагалиште јаловине које практично представља рударски отпад. Како је ово питање саставни део подземне експлоатације лежишта литијума и бора Јадар, са пратећим објектима и инфраструктуром, мора се обрадити и у захтеву за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја, посебно када је у питању утицај на животну средину, узимајући у обзир особине овог рударског отпада, као што су његова опасна својства и могућност хемијског удеса.

23. Носилац пројекта се на више места у захтеву за одређивање обима и садржаја студије позива на примену најбољих доступних техника, али се не наводи коришћење Референтних докумената Европске уније који дефинишу најбоље доступне технике. Потребно је да се у захтеву нагласи у којим деловима овог дела пројекта (када је у питању експлоатација) се користе најбоље доступне технике, што би морало да се разради у самој студији о процени утицаја. Референтни документ који

се односи на управљање отпадом из екстрактивне индустрије (*Best Available Techniques (BAT) Reference Document for the Management of Waste from Extractive Industries*) који је ступио на снагу децембра 2018. године је, свакако, документ који даје смернице за овакве пројекте, те га треба узети у обзир при планирању активности и будућих мера у циљу заштите животне средине, посебно Поглавље 5. документа са БАТ закључцима. Такође, морају се узети у обзир и сва остала референтна документа тј. најбоље доступне технике које се односе на овакву врсту постројења.

24. На стр.67 наводи се да је пројекат „Јадар“ подељен на више зона и подзона и да се захтев односи само на зону рударске активности. Та зона је површине 854.8 ha и подељена је на две подзоне: подзону приступа руднику (подзона 1А) која заузима 140.24ha и подзону рудника и утицаја рударских активности на околину (подзона 1В) површине 849.1ha. Није јасно шта обухвата зона 1А, а шта зона 1В. Да ли у зону 1А спада и приступна инфраструктура рудника тј. колика је површина коју обухвата део пројекта „Јадар“ који је обухваћен захтевом?

25. Није јасно да ли је овим захтевом обухваћен и један део третмана руде или не и, ако јесте, који је део обухваћен?

Уз захтев је потребно приложити:

1. решење Министарства рударства и енергетике о овери биланса резерви минералних сировина (број 310-02-1602/2020-02 од 29. децембра 2020)
2. оверен биланс резерви подземних вода министарства надлежног за послове рударства
3. графички приказ макро и микро локације комплекса Јадар са уцртаним катастарским парцелама, постојећим и планираним објектима
4. сагласност министарства надлежног за послове пољопривреде за промену намене пољопривредног земљишта
5. ESPOO нотификацију Јадар пројекат – подземна експлоатација лежишта литијума и бора за земље у окружењу (Босна и Херцеговина, Црна Гора и Хрватска) – уз захтев је приложена само једна нотификација и то за Босну и Херцеговину, а потребно су још најмање две, за прекограничне консултације са Републиком црном Гором и Републиком Хрватском.

После прегледа допуњеног захтева од 25. маја 2021. године који је сачињен после позива овог органа од 29. априла 2021. године, утврђено је да исти није допуњен у потпуности, те да је остало да се достави следеће:

1. Прецизне информације о удаљености првих стамбених објеката од граница комплекса постројења и рудника, као и свеобухватан приказ свих могућих негативних утицаја комплекса на животну средину као и утицаја пројекта на локалну заједницу и локално становништво на које планирани пројекат може имати утицај.
2. Податке о угрожености подручја од поплава, утицају поплава на рудник, одлагалишта/депоније на целом комплексу, посебно с аспекта хемијског удеса, и регулацији реке Јадар Коренита; потребно је допунити подацима из Хидротехничке студије

- Заштита од поплава и плавне зоне у околини реке Јадар коју је израдио Институт за водопривреду Јарослав Черчи, која се у захтеву помиње.

3. Информацију о томе да ли ће неки археолошки локалитети (и који) бити трајно уклоњени услед реализације пројекта, односно да ли ће се и како археолошки локалитети заштити.

4. Подаци е максимално процењеној количини воде која је потребна за рад пројекта (рударског, процесног и депонијског дела). У захтеву, допуњеном захтеву и документацији у прилогу се помињу различити подаци. Генерално се констатује за ће се подземна вода после одводњавања рудника користити у техничке сврхе како за експлоатацију руде подземним путем тако и за рад више постројења на површини терена, а где ће се подземне воде из алувиона Дрине, користити највише за рад процесног постројења. У овом захтеву је, међутим, право место да се укаже на рестрикцију у погледу узимања вода за техничке сврхе из реке Корените, Јадра, Дрине и алувиона Дрине, а поготово из јавног водовода. Потврђен биланс резерви подземних вода и елаборат о ресурсима и резервама подземних вода није доставлен.

5. Полазећи од Правилника о листи опасних материја и њиховим количинама и критеријумима за одређивање врстедокумената које израђује оператер севесо постројења, односно комплекса („Службени гласник”, бр. 41/10, 51/15 и 50/18) извршити попис свих опасних материја (укључујући и експлозив, дизел гориво, гас и отпад који има или може имати иста својства у погледу могућности изазивања удеса) и навести податке о њиховим максимално процењеним количинама које могу бити присутне на целом комплексу (максимални пројектовани капацитети); Допуном захтева нису приказане максималне могуће количине опасних материја које ће бити присутне на комплексу, већ предвиђени биланси потрошње. Овај захтев односи се само на један део целокупног пројекта „Јадар” (подземну експлоатацију лежишта литијума и бора „Јадар”, са пратећим објектима и инфраструктуром под земљом и на површини терена). Понављамо да се према прописима из области заштите животне средине идентификација могућих утицаја пројекта или активности на животну средину не врши парцијално за свако постројење у оквиру комплекса (која су међусобно функционално и технолошки повезана) већ за цео комплекс, који подразумева просторну целину под контролом оператера, где су опасне материје присутне у једном или више постројења, укључујући појединачну или заједничку инфраструктуру, односно појединачне или заједничке активности. Услед планираног одлагања великих количина рударског и индустријског отпада, за који није достављен извештај о испитивању, а што је неопходно доставити, класификација истог као опасног пресудно утиче на идентификацију овог комплекса као севесо комплекса и од свеукупног је утицаја на животну средину. Ова разматрања су кључна за међународне обавезе Републике Србије и оператера, сходно Закону о потврђивању конвенције о прекограничним ефектима индустријских удеса, а услед географске локације комплекса, близине државне границе, могућности простирања ефеката хемијског удеса путем граничног водотока (реке Дрине), те могуће идентификације комплекса као комплекса „вишег реда” услед могућег постојања великих количина опасног отпада.

6. Приложим нотификације за Републику Црну Гору и Републику Хрватску, урађене у складу са чланом 3 . Закона о ратификацији ЕСПОО Конвенције; Уз допуњен захтев опет је приложена само једна нотификација за БиХ (исправљена) а тражено је било да се доставе још две. Наглашено је да је неопходно спровести процедуру у складу са Конвенцијом о процени утицаја пројеката у прекограничном контексту на животну средину (ЕСПОО Конвенција). Територије Хрватске и Црне Горе нису у непосредној близини пројекта експлоатације и прераде минерала јадарита али су у близини слива реке Дрине (Сава, Тара и Пива) па је потребно и ове две државе: Републику Хрватску и Републику Црну Гору обавестити да могу да учествују у прекограничним консултацијама. Уколико их не би обавестили о могућности учешћа у прекограничним консултацијама, могло би да се деси да наведене државе (у складу са ЕСПОО Конвенцијом) накнадно затраже да учествују у прекограничним консултацијама, што би знатно продужило време трајања поступка

7. Потврђен биланс резерви подземних вода и елаборат о ресурсима и резервама подземних вода;

8. Врсте и максимално процењене количине материјала за запуњавање откопаног простора рудника; У допуни захтева је наведено да ће се као компонента користити и агрегати из површинског копа кречњака Завлака, без навођења локације тог површинског копа и осталих информација које се односе на врсту материјала, биланс резерви, дозволе за рад тог рударског објекта итд. Како се ради о измењеном технолошком поступку добијања материјала који ће се користити за запуњавање у односу на првобитни захтев за одређивање обима и садржаја студије, доставити коначно усвојено/потврђено техничко технолошко решење за припрему материјала за запуњавање откопаног простора рудника. Приказана рецептура припреме засипног материјала се разликује од описане у Студији изводљивости.

9. Број одлагалишта/депонија на целом комплексу, врста отпадног материјала (карактер отпада) који ће се на њих одлагати, капацитет одлагалишта/депоније, односно максимално процењене количине отпада/материјала планирани период одлагања, могући утицај на животну средину укључујући и могућност хемијског удеса и извештаје о испитивању отпада (класификација и карактеризација отпада). У захтеву се помиње само одлагалиште јаловинског материјала и не наводи ни његова а ни карактеризација осталог отпада који се планира за одлагање на комплексу.

10. Навести које су метод моделовања коришћене за процену могућег дјеловања на животну средину услед емисија загађујућих материја и одлагања рудничке јаловине и објаснити да ли је Табела 5.13 дефинисана резултатима тог моделовања и, ако јесте, зашто су закључци необјективни, а негде и нелогични. У допуни захтева то није исправљено.

У поново допуњеном захтеву за одређивање обима и садржаја Студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора „Јадар“, постројења за обогаћивање руде и одлагања јаловине настале при рударским активностима, на катастарским парцелама у оквиру катастарских општина Горње Недељице, Брњац, Велико Село, Јаребице, Слатина, Ступница и Шурице (територије града Лознице и општине Крупањ) од 07.06.2021. године, после другог јавног позива министарства за допуну,

пружене су тражене информације у формату и обиму како је и затражено било од овог органа.

Носилац пројекта је детаљније приказао опис локације у захтеву документован са новим графичким прилогом на коме су уцртани и прописно обележени сви постојећи објекти који се морају уклонити у границама експлоатационог поља и сви објекти који ће трпети директан утицај од стране рударских постројења, достављене су две Хидротехничке студије – Заштита од поплава и плавне зоне у долини реке Јадар (стара и новелирана), у којима се јасно указује на размере штете од плављења у границана рударско – индустријско прерађивачког комплекса услед потенцијалног изливања из корита река Коренита и Јадар, од свих археолошких локалитета које је у својим условима назначио Завод за заштиту споменика културе Ваљево, локалитет Пауље једини је позициониран у границама експлоатационог поља где је неизвестан његов опстанак на постојећој микролокацији уколико се кроз пројектно техничку документацију не изврше корекције у диспозицијама габаритних рударско прерађивачких објеката, пружен је прорачун максимално потребних количина воде за рад рудника и свих пратећих прерађивачких постројења, гарантовано је да неће доћи до директног захватања вода из реке Дрине, Јадра и Корените, да ће се спровести посебан поступак процене утицаја на животну средину за пројекат експлоатације подземне воде из алувиона Дрине путем система експлоатационих бунара. Обзиром да недостају подаци о карактеризацији отпада није било могуће извршити тачну идентификацију предметног комплекса као севесо комплекса, а у табелама су приказани пописи свих планираних опасних материја и њихове пројектоване количине.

Уз допуњени захтев приложени су допуњени упитници за одређивање обима и садржаја Студије о процени утицаја на животну средину (део I и II), као и копије прибављених услова и мишљења од стране осталих надлежних органа:

1. Решење Министарства рударства и енергетике којим се утврђују и оверавају билансне резерве руде литијума и бора у лежишту „Јадар“ код Лознице, број 310-02-1602/2020-02 од 29.12.2020. године,
2. Мишљење Министарства пољопривреде, водопривреде и шумарства на Уредбу којом се утврђује Просторни план подручја посебне намене за реализацију пројекта експлоатације и прераде минерала јадарита у лежишту „Јадар“, број 011-00-18/2020-09 од 10.02.2020. године,
3. Решење са условима Завода за заштиту природе Србије, 03 број 020-3023/4 од 30.11.2020. године,
4. Исправљено Решење са условима Завода за заштиту природе Србије, 03 број 020-3023/6 од 21.12.2020. године,
5. Услови завода за заштиту споменика културе Ваљево, број 480/1 од 21.09.2020. године,
6. Водни услови Министарства пољопривреде, водопривреде и шумарства, број 325-05-776/2020-07 од 15.09.2020. године,
7. Мишљење Агенције за заштиту животне средине број 325-05-0001/286/2020-02 од 04.09.2020. године,
8. Мишљење ЈВП Србијаводе – ВПЦ Сава Дунав, у поступку издавања водних услова, број 6895/1 од 08.09.2020. године,
9. Мишљење Републичког хидрометеоролошког завода, број 922-1-167/1 од 08.09.2020. године,

10. Извод из Студије изводљивости подземне експлоатације литијум и бора из лежишта Јадар, Рударско геолошки факултет, 2020,
11. Обавештење за Босну и Херцеговину, у складу са чланом 3 Конвенције о процени утицаја пројеката на животну средину у пркограничном контексту,
12. Графичка документација.

Како се утврдило да је предметни захтев допуњен и да садржи основне елементе из члана 12. Закона о процени утицаја на животну средину и правилника о садржини захтева за одређивање обима и садржаја Студије о процени утицаја на животну средину, и поступајући по предметном захтеву, сагласно члану 14. став 1. и члану 29. Закона о процени утицаја на животну средину, обавештени су заинтересовани органи, организације и заинтересована јавност ради добијања мишљења на поднети захтев – оглас објављен у дневном листу «Политика», дана 05.07.2021. године, дневном листу «Вечерње новости» од 05.07.2021 године, у локалном листу «Глас подриња» од 08.07.2021. године, у локалном листу «Лознички недељник» од 08.07.2021 као и на службеном вебсајту министарства <http://www.ekologija.gov.rs/obavestenja/procena-uticaja-na-zivotnu-sredinu/>. Истовремено позив ради увида у захтев је оглашаван и на РТВ „Подриње“ – на радију и телевизији, Lotel media group d.o.o. Loznica, на вебсајту „Лозничке новости“ Лозница, на сајту града Лознице, на сајту општине Крупањ, Viber група града Лознице и Infolo сајт Лозница.

Јавни увид у садржину захтева и пратећу документацију био је омогућен у просторијама Министарства заштите животне средине, Градској управи Лозница, Месним заједницама Брезјак, Јаребице, Доње Недељице, Горње Недељице, Коренита, Брњац, Велико село, Брадић, Слатина, Шурице, Драгинац, Чикоте и Ступница на територији Града Лозница, Општинској управи Крупањ и Месној заједници Дворска са територији општине Крупањ. Осим Законом о процени утицаја на животну средину прописаног начина за јавни увид у поднети захтев, а због изузетног интересовања и значаја укључивања јавности и транспарентног јавног увида у раним фазама поступка за предметни пројекат, Министарство заштите животне средине је уз подршку Јединица локалних самоуправа Лозница и Крупањ, омогућило да у циљу што бољег спровођења јавног увида у поднети захтев са пратећом документацијом, (чији је рок од 15 дана за јавни увид прописан законом о процени утицаја на животну средину, чл.14), сва поднета документација буде доступна и на нивоу обе јединице локалне самоуправе као и месних заједница у зони утицаја пројекта и што ближе кључним заинтересованим циљним групама, као што су грађани, удружења грађана, локалне заједнице, месне заједнице и др.

У току јавног увида од стране заинтересованих организација и јавности увид је извршен од стране:

1. Представника Телевизије/вебпортала „Нова С“ из Београда, дана 05.07.2021. године, у просторијама Министарства заштите животне средине, канцеларија 428,
2. Председника “Пчеларског друштва Лозница“ из Горњег Добрића, град Лозница, у Градској управи Лозница, канцеларија број 21, дана 13.7.2021.године,

На поднети захтев за одређивање обима и садржаја Студије о процени утицаја, достављени су коментари и мишљења заинтересоване јавности и заинтересованих органа и организација, путем поште и електронске поште, и то од:

1. „Пчеларско друштво Лозница“, 14.7.2021. године,
2. Никола Гушевац, 15.7.2021. године,
3. „Покретачка снага Лознице“, 15.7.2021. године,
4. Петровић Милан из Лознице, 15.7.2021. године,
5. Милена Петровић из Лознице, 15.7.2021. године,
6. Владан Јаковљевић из Лознице, 15.7.2021. године,
7. Владан Љубинковић из Лознице, 15.7.2021. године,
8. Удружење грађана „НЕ ДАМО ЈАДАР“ Горње Недељице, Лозница, 16.7.2021. године,
9. Месне заједнице Горње Недељице, Слатина и Брезјак, 16.7.2021. године,
10. Златомир Антонић, месна заједница Доње Недељице, 19.7.2021. године,
11. Подрињски антикорупцијски тим Лозница, 20.07.2021. године,
12. Породица Шакић, с.Горње Недељице, 19.07.2021. године,
13. Коалиција против корупције у животној средини, Лозница, 20.07.2021. године,
14. Гордана Грујић, мастер геологије, смер петрологија и геохемија, Београд, 12.07.2021,
15. др Милица Томашевић, Београд, у име Еколошког покрета Србије и Савеза еколошких организација,
16. Удружење „Не дамо Јадар“ - Лозница, уз подршку следећих удружења грађана: Крени – промени, Београд, Удружење за заштиту законитости и уставности Саво Манојловић, Београд, проф др Љиљана Томовић, Биолошки факултет Београд, Биљана Стојковић, Скупштина слободне Србије, Душан Миркић, Иницијатива за Пожегу, Драган Симовић, Удружење грађана Добриња добрњцима и Војислав Јањић, удружење Чувари ватре, 20.07.2021. године,
17. Тања Радумило, Нови Сад, 20.07.2021. године,
18. Милан Митровић, Нови Сад, 21.07.2021. године,
19. Мирјана Јоксимовић, Осло, Норвешка, 22.07.2021. године,
20. Наташа Прљевић, Бруклин, САД, 21.07.2021. године,
21. Мартин Мастнак, Princeton NY, SAD, 20.07.2021. године,
22. Биљана Новаковић, Аустралија, 21.07.2021. године,
23. Никола Алексић, Еколошки покрет Нови Сад, 21.07.2021. године,
24. Бојана Новаковић, Београд, 20.07.2021. године,
25. Александар Ђорђевић, Пирот, 19.07.2021. године,
26. Никола Павловић, струковни инжењер заштите животне средине, 15.07.2021. године,
27. Радосав Мацаревевић, Милан Радовановић, Милица Радовановић, Живан Радовановић, село Слатина, Лозница, 14.07.2021. године,
28. XR Srbija tim, 19.07.2021. године,
29. адвокат Сретен Ђорђевић, Ваљево, 20.07.201. године,
30. Звездан Калмар, Коалиција за одрживо рударство Србије, Суботица, 20.07.2021. године,
31. Зоран Каитовић, Горње Недељице, 19.07.2021. године,
32. Удружење Заштитимо Јадар и Рађевину, Лозница, 20.07.2021. године,
33. РЕРИ, Београд, 20.07.2021. године,
34. Аца Удички, дипл.инжењер, 13.07.2021. године,
35. Чланови Српске академије наука и уметности, академици Владимир Стевановић, Богдан Шолаја и Велимир Радмиловић, 19.07.2021.

Испред заинтересованих органа и организација, мишљења су доставили:

1. Министарство рударства и енергетике,

2. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде,
3. Градска управа Лозница,
4. Савет Месне заједнице Јаребице,
5. Општинска управа Крупањ,
6. Савет Месне заједнице Дворска,
7. Завод за заштиту природе Србије.

Достављени коментари и мишљења заинтересоване јавности, су се односили на следеће:

1. **„Пчеларско друштво Лозница“** - нису наведене могуће последице по комплетну флору и фауну у непосредној околини и ширем окружењу,
2. **Никола Гушевац** - нису наведене могуће последице по комплетну флору и фауну у непосредној околини и ширем окружењу,
3. **Покретачка снага Лознице** - нису наведене могуће последице по комплетну флору и фауну у непосредној околини и ширем окружењу,
4. **Петровић Милан, Лозница** - нису наведене могуће последице по комплетну флору и фауну у непосредној околини и ширем окружењу,
5. **Владан Јаковљевић, Лозница** - нису наведене могуће последице по комплетну флору и фауну у непосредној околини и ширем окружењу,
6. **Владан Љубинковић, Лозница** - нису наведене могуће последице по комплетну флору и фауну у непосредној околини и ширем окружењу,
7. **Удружење грађана „Не дамо Јадар“, с. Горње Недељице, Лозница** – сматра да су у Захтеву за одређивање обима и садржаја студије изнети непотпуни подаци у вези са поглављем Непокретна културна добра и археолошка налазишта. Питање путева, локалних и некатегорисаних, који су урађени самодоприносом мештана а сада су јавно добро Града Лознице, нису разјашњени студијом а кључни су за живот локалне заједнице. Резултати испитивања квалитета подземних вода у осталим пијезометрима на подручју Јадар су рађени без финалног извештаја за 2020. који је у припреми, а сада је већ половина 2021.године.
8. **Месна заједница Горње Недељице** – сматра да су у Захтеву за одређивање обима и садржаја студије изнети непотпуни подаци у вези са поглављем Непокретна културна добра и археолошка налазишта. Питање путева локалних и некатегорисаних који су урађени самодоприносом мештана а сада су јавно добро Града Лознице, нису разјашњени студијом а кључни су за живот локалне заједнице. Резултати испитивања квалитета подземних вода у осталим пијезометрима на подручју Јадар су рађени без финалног извештаја за 2020. који је у припреми, а сада је већ половина 2021.године.
9. **Месна заједница Доње Недељице** – сматра да народ Јадарских села не жели рудник у свом окружењу, компанија са мештанима не разговара, осим са онима чија јој је имовина потребна. Није објашњено мештанима шта је са плодним земљиштем које је након истраживања постало пустара на којој ништа не расте. Резултати коришћења вода дати у Захтеву нису јасно дефинисали утицај количина потребне воде на целокупно становништво Града Лознице. Захтев за одређивање обима и садржаја крши Устав Републике Србије у члану 74.

10. **Подрињски антикорупцијски тим Лозница** – Тврдње да компанија Рио Сава није откупио ни 1/3 парцела у обухвату пројектног подручја и да захтев треба одбацити. Тврдња да на сајту Града Лознице и МЗЖС није дата адреса на коју се могу послати коментари.
11. **Породица Шакић, с.Горње Недељице, Лозница** – У питању су традиционални пољопривредници у селу Горње Недељице са имањем у непосредном окружењу експлоатационог поља рудника. Један део имања откупљен, други није и зато траже откуп или целог имања или гаранације да неће бити негативног утицаја на пољопривредне приносе услед рада рудника.
12. **Коалиција против корупције у животној средини, Лозница** – Тврдња да компанија Рио Сава није откупио ни 1/3 парцела у обухвату пројектног подручја и да захтев треба одбацити. Тврдња да на сајту Града Лознице и МЗЖС није дата адреса на коју се могу послати коментари,
13. **Гордана Грујић, мастер геологије, смер петрологија и геохемија, Београд** - Захтев за обим и садржај Студије о процени утицаја за пројекат Јадар је Министарству заштите животне средине достављен је 05.07.2021. Са друге стране, 04.06.2021 у Службеном гласнику РС објављен је захтев за измену и допуну стратешке процене утицаја просторног плана подручја посебне намене за пројекат Јадар на животну средину (даље у тексту SEA Јадар) која још увек није ни завршена па тако ни усвојена. Обзиром да измена и допуна SEA још увек није донета а законски рок је годину дана, а која по закону хијерархијски претходи EIA Јадар без којег не може да се разматра ни обим и садржај EIA Јадар, овај захтев за EIA Јадар треба ставити на ван снаге и сачекати завршетак процеса измена и допуна SEA Јадар. С тим у вези, ова примедба се посебно односи на нотификацију ESPOO конвенције која је саставни део SEA и захтева за обим и садржај EIA Јадар, као и на остале делове SEA од којих ће зависити EIA па тако овим путем не може ни да достави остале коментаре на захтев за обим и садржај EIA.
14. **др Милица Томашевић, Београд, у име Еколошког покрета Србије и Савеза еколошких организација Србије** – Сматра да Закон о процени утицаја на животну средину ниједном својом одредбом не прописује могућност спровођења поступка процене утицаја само једног дела пројекта, чиме би поступак изгубио своју сврху. Насловном органу указује се и на одговор *europaen commission – neighbourhood and enlargement negotiations – d – western balkans – the head of serbian unit d2*, од 28.5.2021. (у прилогу), у чијем се параграфу 5, изричито наводи да се „утицај целог пројекта мора узети у обзир (укључујући и планирана проширења), као и повезаних радова (јаловишта, путева, водозахвата, итд.)“. Такође, у параграфу 7 истог одговора, стоји да усклађивање српског правног оквира са хоризонталним правним оквиром мора да се поправи. У складу са тим, указује се на правила прописана директивом 85/337/еес, и на тумачење те директиве, дато у пресуди суда правде Европске уније, у предмету *c-392/96 commission v. Ireland*, где суд наводи да се одредбе директиве о процени утицаја на животну средину не могу избећи цепањем пројеката на пројекте мањег обима, и да се пропуштањем да се узме у обзир њихов кумулативни ефекат на животну средину не сме избећи обавеза вршења процене утицаја када такви пројекти могу имати значајан утицај на животну средину. Подносилац захтева у технолошком процесу користити милион литара воде, а испуштаће милион и по литара отпадних вода! Разлику од 500.000 литара воде представља ће сумпорна киселина која се користи у технолошком поступку издвајања литијума из руде! Одговорно тврди да ће због изливања отпадних технолошких вода из рудника у Јадар и следствено у

Дрину, Саву и Дунав, цео водоток наведених река бити загађен, сав биљни и животињски свет бити уништен, а сва насељена места у том сливу, укључујући и Београд, ће остати без пијаће воде! Подносилац захтева покушава да избегне законито спровођење поступка процене утицаја пројекта на животну средину, као једног од најснажнијих превентивних инструмента еколошко правног оквира у Републици Србији и, чинећи тако, угрожава животе и здравље неодређеног броја људи, те кршећи прописе о заштити, очувању и унапређењу животне средине, прети загађењем животне средине у већој мери и на ширем простору, уништењем биљног и животињског света великих размера, и загађењем животне средине у тој мери да би било немогуће отклањање последица и у дужем временском периоду без обзира на висину потребних трошкова, што би представљало радњу извршења кривичног дела Загађење животне средине, из члана 260, став 3 Кривичног законика. Уколико дође до отпочињања радова и реализације пројекта, оствариће се и биће кривичног дела Оштећење животне средине, из члана 264 КЗ, на начин што ће се, кршењем прописа, искоришћавањем природних богатстава, изградњом објеката, извођењем радова или на други начин, изазвати оштећење животне средине у већој мери или на ширем простору. На тај начин, Министарство заштите животне средине створило би услове и отклонило препреке за извршење наведених кривичних дела, чиме би, по дефиницији из члана 35 КЗ, Република Србија постала помагач у извршењу наведених кривичних дела.

Захтева се од насловног органа да одбије Захтев компаније Рио Тинто за отварање рудника литијума и бора у Србији на било којој локацији због криминалног прикривања последица рада у поднетом Захтеву и више него извесног геноцида и екоцида због непоправљиве штете по природу и животну средину,

15. **Удружење Не дамо Јадар, Лозница, уз подршку следећих удружења грађана: Крени – промени, Београд, Удружење за заштиту законитости и уставности Саво Манојловић, Београд, проф др Љиљана Томовић, Биолошки факултет Београд, Биљана Стојковић, Скупштина слободне Србије, Душан Миркић, Иницијатива за Пожегу, Драган Симовић, Удружење грађана Добриња добрињцима, Војислав Јањић, удружење Чувари ватре -** Захтев не пружа основне информације које су неопходне за ваљану евалуацију, као и одређивање опсега (screening and scoring) предлога пројекта који су даље неопходни за комплетну студију процене утицаја на животну средину. На основу наведеног захтевају:
- Одбацивање непотпуне презентације пројекта поднете од стране “Рио Сава Експлоратион” д.о.о.
  - Регистрацију удружења “Не дамо Јадар,” заједно са свим осталим удружењима и грађанима наведеним у потпису овог захтева, као директну заинтересовану страну која мора бити консултована кроз комплетни процес утицаја на животну средину пројекта “Јадар”, што подразумева:
    - а) обезбеђивање довољно времена и прилика за подносење мишљења,
    - б) директну комуникацију у најкраћем могућем року са “Не дамо Јадар” која је везана за могућности давање мишљења и достављање неопходних информација где се тражи мишљење јавности. Вид комуницирања је путем е-маил адресе: jadarnedamo@gmail.com. Овај захтев је у складу са Законом број 38/09 који је Србија ратификовала путем Архус конвенције о доступности информација, учешћу јавности у доношењу одлука и право на правну заштиту у питањима животне средине.

- Поднет захтев не приказује како ће се транспортовати, складиштити и користити штетне материје, за које Министарство треба да обезбеди процену утицаја, дозволу, као и обавештење (СЕВЕСО).

- Поднета презентација пројекта не приказује мапу целокупне концесије која је одобрена компанији “Рио Сава Експлоратион” д.о.о. Посредни и непосредни актери, укључујући јавност немају увид у основе које се односе на концесију.

- Поднета презентација не описије и не садржи информације везане за технологију и процесе који ће се примењивати у процесима одвајање воде, генерисање смећа, корисћење штетних материја, њихово складиштење, а који су неопходни за одређивање обима и садржаја.

- Поднета презентација не приказује како ће компанија да осигура социјалну прихватљивост (social licence) и легитимност пројекта. Информативни центар и виртуелне дискусије нису адекватне да се на време обавесте непосредни актери о утицају пројекта на њихово уставно право на живљење и имовину,

- Поднета презентација не помиње адекватно утицај на инсекте, укључујући пчеле. Пчеларство представља једну од главних грана пољопривреде у овом делу Србије,

- Презентација не приказује алтернативне развојне активности, као ни алтернативна решења која се односе на сам пројекат. Сматрамо да предлог не приказије основне услове који су нам потребни за бољу процену утицаја самог пројекта,

- Поднета презентација не описује утицај на културно наслеђе. Сматрамо да је потребно да се достави списак културног наслеђа које ће бити захваћено самим пројектом, као и листа мера које ће бити имплементирани ради самог оцувања.

- У самој презентацији нема података о количини воде која је потребна за потребе рудника, а која ће се користити 24/7. Потребно је приказати потенцијални утицај на становништво и целокупну заједницу, укључујући прекогранични утицај (ЕСПОО), као и поврат воде,

- Сматрају да је потребно доставити детаљну анализу социјалног утицаја, где ће акценат бити на здравље и природну средину.

15. **Тања Радумило, Нови Сад** - Захтева се од министарства заштите животне средине да одбије Захтев за одређивање обима и садржаја Студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора „Јадар“, постројења за обогаћивање руде и одлагања јаловине настале при рударским активностима.

Предметни захтев садржи огорман број паушалних и површних израза и формулација, као и података које подносилац мишљења и примедби оспорава у целини, јер не садрже изворе, нити које друге поуздане референце, због чега се не могу испитати. Подносилац захтева наводи да је „у сопственој режији“ спровео поједина истраживања, на основу којих су изнети подаци у предметном захтеву. Недопустиво је режирање поступка процене утицаја на животну средину као једног од најважњих поступака са елементом заштите животне средине и кључног за поштовање начела предострожности и превенције.

16. **Милан Митровић, Нови Сад** - Захтева се од министарства заштите животне средине да одбије Захтев за одређивање обима и садржаја Студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора „Јадар“, постројења за обогаћивање руде и одлагања јаловине настале при рударским активностима. Предметни

захтев садржи огроман број паушалних и површних израза и формулација, као и података које подносилац мишљења и примедби оспорава у целини, јер не садрже изворе, нити које друге поуздане референце, због чега се не могу испитати. Анализом садржине предметног захтева, утврђени су такви пропусти и незаконитости да се захтев не може испитати, нити се по њему може законито поступати. У складу са тим, насловном органу указује се на следеће: Носилац пројекта, односно подносилац захтева, у одељку 2.2 захтева наводи: „Предметни захтев односи се само на један део целокупног пројекта, тачније на пројекат подземне експлоатације“. Насловном органу указује се на то да је носилац пројекта у обавези да изради Студију о процени утицаја на животну средину за цео комплекс-пројекат (Република Србија, Министарство заштите животне средине, решење број 353-02-00984/2020-03, од 5.6.2020.), а не само „један део целокупног пројекта“, како стоји у захтеву. Закон о процени утицаја на животну средину ниједном својом одредбом не прописује могућност спровођења поступка процене утицаја само једног дела пројекта, чиме би поступак изгубио своју сврху. Насловном органу указује се и на одговор *European Commission – Neighbourhood and Enlargement Negotiations – D – Western Balkans – The Head of Serbian Unit D2*, од 28.5.2021. (у прилогу), у чијем се параграфу 5, изричито наводи да се „утицај целог пројекта мора узети у обзир (укључујући и планирана проширења), као и повезаних радова (јаловишта, путева, водозахвата, итд.)“. Такође, у параграфу 7 истог одговора, стоји да усклађивање српског правног оквира са хоризонталним правним оквиром ЕУ мора да се поправи. У складу са тим, указује се на правила прописана Директивом 85/337/ЕЕС, и на тумачење те директиве, дато у пресуди Суда правде Европске Уније, у предмету *C-392/96 Commission v. Ireland*, где Суд наводи да се одредбе Директиве о процени утицаја на животну средину не могу избећи цепањем пројектата на пројекте мањег обима, и да се пропуштањем да се узме у обзир њихов кумулативни ефекат на животну средину не сме избећи обавеза вршења процене утицаја када такви пројекти могу имати значајан утицај на животну средину. Анализом садржине захтева и достављених прилога, утврђено је да се предметни захтев односи на део рударског процеса у који уопште нису уврштени процеси прераде руде и добијања коначних производа, као ни процеси хемијског и другог третмана руде, нити планирана решења за третирање и одлагање отпада насталог у овим процесима, што ће неспорно имати највећи негативан утицај на животну средину.

16. **Мирјана Јоксимовић, Осло, Норвешка** - Захтева се од министарства заштите животне средине да одбије Захтев за одређивање обима и садржаја Студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора „Јадар“, постројења за обогаћивање руде и одлагања јаловине настале при рударским активностима. Предметни захтев садржи огроман број паушалних и површних израза и формулација, као и података које подносилац мишљења и примедби оспорава у целини, јер не садрже изворе, нити које друге поуздане референце, због чега се не могу испитати. Подносилац захтева наводи да је „у сопственој режији“ спровео поједина истраживања, на основу којих су изнети подаци у предметном захтеву. Недопустиво је режирање поступка процене утицаја на животну средину као једног од најважнијих поступака са елементом заштите животне средине и кључног за поштовање начела предострожности и превенције.

Анализом садржине захтева и достављених прилога, утврђено је да се предметни захтев односи на део рударског процеса у који уопште нису уврштени процеси прераде руде и добијања коначних производа, као ни процеси хемијског и другог третмана руде, нити

планирана решења за третирање и одлагање отпада насталог у овим процесима, што ће неспорно имати највећи негативан утицај на животну средину.

17. **Наташа Прљевић, Бруклин, САД** - Захтева одбацивање непотпуне презентације пројекта поднете од стране "Рио Сава Експлоратион" д.о.о. Везано за захтев о одбијању некомплетне презентације пројекта, скреће пажњу на ЕИА (Студију утицаја на природну средину) и СЕВЕСО директиву. У складу са ЕУ законима, студију процене утицаја на природну средину везану за овај пројекат је потребно обавити у складу са законима који су везани за природну средину, управљање водама, биодиверзитет, загађење, емисије индустрије итд. ЕИА није аутоматски неопходан за подземне активности рудника, али је потребно узети у обзир утицај целокупног пројекта (укључујући и планиране екстензије), као и пројекте директно повезане са рудником (путеви, одвајање воде, индустријски отпад итд.). Тренутни захтев поднет од стране "Рио Сава Експлоратион" д.о.о. само наводи детаље везане за рудник. Захтев искључује могуће екстензије и не доставља описе процеса као што су: изградња путне мреже, складиштење, одвајање воде и остале локације неопходне за отпад и складиштење опасног, неопасног, влажног и сувог отпада. Недостатак информација чини немогућим скенирање, одређивање опсега и одређивање утицаја на природну средину, као и одређивање кумулативног утицаја.

17. **Мартин Мастнак, Princeton NY, SAD** - Захтева се од министарства заштите животне средине да одбије Захтев за одређивање обима и садржаја Студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора „Јадар“, постројења за обогаћивање руде и одлагања јаловине настале при рударским активностима. Предметни захтев садржи огорман број паушалних и површних израза и формулација, као и података које подносилац мишљења и примедби оспорава у целини, јер не садрже изворе, нити које друге поуздане референце, због чега се не могу испитати. Анализом садржине предметног захтева, утврђени су такви пропусти и незаконитости да се захтев не може испитати, нити се по њему може законито поступати. У складу са тим, насловном органу указује се на следеће: Носилац пројекта, односно подносилац захтева, у одељку 2.2 захтева наводи: „Предметни захтев односи се само на један део целокупног пројекта, тачније на пројекат подземне експлоатације“. Насловном органу указује се на то да је носилац пројекта у обавези да изради Студију о процени утицаја на животну средину за цео комплекс-пројекат (Република Србија, Министарство заштите животне средине, решење број 353-02-00984/2020-03, од 5.6.2020.), а не само „један део целокупног пројекта“, како стоји у захтеву. Закон о процени утицаја на животну средину ниједном својом одредбом не прописује могућност спровођења поступка процене утицаја само једног дела пројекта, чиме би поступак изгубио своју сврху. Насловном органу указује се и на одговор *European Commission – Neighbourhood and Enlargement Negotiations – D – Western Balkans – The Head of Serbian Unit D2*, од 28.5.2021. (у прилогу), у чијем се параграфу 5, изричито наводи да се „утицај целог пројекта мора узети у обзир (укључујући и планирана проширења), као и повезаних радова (јаловишта, путева, водозахвата, итд.)“.

Такође, у параграфу 7 истог одговора, стоји да усклађивање српског правног оквира са хоризонталним правним оквиром ЕУ мора да се поправи. У складу са тим, указује се на правила прописана Директивом 85/337/ЕЕС, и на тумачење те директиве, дато у пресуди

Суда правде Европске Уније, у предмету C-392/96 *Commission v. Ireland*, где Суд наводи да се одредбе Директиве о процени утицаја на животну средину не могу избећи цепањем пројеката на пројекте мањег обима, и да се пропуштањем да се узме у обзир њихов кумулативни ефекат на животну средину не сме избећи обавеза вршења процене утицаја када такви пројекти могу имати значајан утицај на животну средину. Анализом садржине захтева и достављених прилога, уврђено је да се предметни захтев односи на део рударског процеса у који уопште нису уврштени процеси прераде руде и добијања коначних производа, као ни процеси хемијског и другог третмана руде, нити планирана решења за третирање и одлагање отпада насталог у овим процесима, што ће неспорно имати највећи негативан утицај на животну средину.

18. **Биљана Новаковић, Аустралија** - Захтева се од министарства заштите животне средине да одбије Захтев за одређивање обима и садржаја Студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора „Јадар“, постројења за обogaћивање руде и одлагања јаловине настале при рударским активностима. Предметни захтев садржи огорман број паушалних и површних израза и формулација, као и података које подносилац мишљења и примедби оспорава у целини, јер не садрже изворе, нити које друге поуздане референце, због чега се не могу испитати.

Анализом садржине предметног захтева, уврђени су такви пропусти и незаконитости да се захтев не може испитати, нити се по њему може законито поступати. У складу са тим, насловном органу указује се на следеће: Носилац пројекта, односно подносилац захтева, у одељку 2.2 захтева наводи: „**Предметни захтев односи се само на један део целокупног пројекта**, тачније на пројекат подземне експлоатације“. Насловном органу указује се на то да је носилац пројекта у обавези да изради Студију о процени утицаја на животну средину за цео комплекс-пројекат (Република Србија, Министарство заштите животне средине, решење број 353-02-00984/2020-03, од 5.6.2020.), а не само „један део целокупног пројекта“, како стоји у захтеву. Закон о процени утицаја на животну средину ниједном својом одредбом не прописује могућност спровођења поступка процене утицаја само једног дела пројекта, чиме би поступак изгубио своју сврху. Насловном органу указује се и на одговор *European Commission – Neighbourhood and Enlargement Negotiations – D – Western Balkans – The Head of Serbian Unit D2*, од 28.5.2021. (у прилогу), у чијем се параграфу 5, изричито наводи да се „утицај целог пројекта мора узети у обзир (укључујући и планирана проширења), као и повезаних радова (јаловишта, путева, водозахвата, итд.)“. Такође, у параграфу 7 истог одговора, стоји да усклађивање српског правног оквира са хоризонталним правним оквиром ЕУ мора да се поправи. У складу са тим, указује се на правила прописана Директивом 85/337/ЕЕС, и на тумачење те директиве, дато у пресуди Суда правде Европске Уније, у предмету C-392/96 *Commission v. Ireland*, где Суд наводи да се одредбе Директиве о процени утицаја на животну средину не могу избећи цепањем пројеката на пројекте мањег обима, и да се пропуштањем да се узме у обзир њихов кумулативни ефекат на животну средину не сме избећи обавеза вршења процене утицаја када такви пројекти могу имати значајан утицај на животну средину.

Анализом садржине захтева и достављених прилога, уврђено је да се предметни захтев односи на део рударског процеса у који уопште нису уврштени процеси прераде руде и добијања коначних производа, као ни процеси хемијског и другог третмана руде, нити

планирана решења за третирање и одлагање отпада насталог у овим процесима, што ће неспорно имати највећи негативан утицај на животну средину.

19. **Никола Алексић, Еколошки покрет Нови Сад** – сматра да закон о процени утицаја на животну средину ниједном својом одредбом не прописује могућност спровођења поступка процене утицаја само једног дела пројекта, чиме би поступак изгубио своју сврху. Насловном органу указује се и на одговор *European commission – neighbourhood and enlargement negotiations – d – western balkans – the head of serbian unit d2*, од 28.5.2021. (у прилогу), у чијем се параграфу 5, изричито наводи да се „утицај целог пројекта мора узети у обзир (укључујући и планирана проширења), као и повезаних радова (јаловишта, путева, водозахвата, итд.)“. такође, у параграфу 7 истог одговора, стоји да усклађивање српског правног оквира са хоризонталним правним оквиром еу мора да се поправи. у складу са тим, указује се на правила прописана директивом 85/337/еес, и на тумачење те директиве, дато у пресуди суда правде европске уније, у предмету *c-392/96 commission v. ireland*, где суд наводи да се одредбе директиве о процени утицаја на животну средину не могу избећи цепањем пројектата на пројекте мањег обима, и да се пропуштањем да се узме у обзир њихов кумулативни ефекат на животну средину не сме избећи обавеза вршења процене утицаја када такви пројекти могу имати значајан утицај на животну средину.

Подносилац захтева у технолошком процесу користити милион литара воде, а испуштаће милион и по литара отпадних вода! Разлику од 500.000 литара воде представља ће сумпорна киселина која се користи у технолошком поступку издвајања литијума из руде! Одговорно тврди да ће због изливања отпадних технолошких вода из рудника у Јадар и следствено у Дрину, Саву и Дунав, цео водоток наведених река бити загађен, сав биљни и животињски свет бити уништен, а сва насељена места у том сливу, укључујући и београд, ће остати без пијаће воде!

Подносилац захтева покушава да избегне законито спровођење поступка процене утицаја пројекта на животну средину, као једног од најснажнијих превентивних инструмента еколошкоправног оквира у Републици Србији и, чинећи тако, угрожава животе и здравље неодређеног броја људи, те кршећи прописе о заштити, очувању и унапређењу животне средине, прети загађењем животне средине у већој мери и на ширем простору, уништењем биљног и животињског света великих размера, и загађењем животне средине у тој мери да би било немогуће отклањање последица и у дужем временском периоду без обзира на висину потребних трошкова, што би представљало радњу извршења кривичног дела Загађење животне средине, из члана 260, став 3 Кривичног законика. Уколико дође до отпочињања радова и реализације пројекта, оствариће се и биће кривичног дела Оштећење животне средине, из члана 264 КЗ, на начин што ће се, кршењем прописа, искоришћавањем природних богатстава, изградњом објеката, извођењем радова или на други начин, изазвати оштећење животне средине у већој мери или на ширем простору. На тај начин, Министарство заштите животне средине створило би услове и отклонило препреке за извршење наведених кривичних дела, чиме би, по дефиницији из члана 35 КЗ, Република Србија постала помагач у извршењу наведених кривичних дела.

Захтева се од насловног органа да одбије Захтев компаније Рио Тинто за отварање рудника литијума и бора у Србији на било којој локацији због криминалног прикривања последица

рада у поднетом Захтеву и више него извесног геноцида и екоцида због непоправљиве штете по природу и животну средину.

20. **Бојана Новаковић, Београд** - Захтева се од министарства заштите животне средине да одбије Захтев за одређивање обима и садржаја Студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора „Јадар“, постројења за обогаћивање руде и одлагања јаловине настале при рударским активностима. Предметни захтев садржи огроман број паушалних и површних израза и формулација, као и података које подносилац мишљења и примедби оспорава у целини, јер не садрже изворе, нити које друге поуздане референце, због чега се не могу испитати. Анализом садржине предметног захтева, утврђени су такви пропусти и незаконитости да се захтев не може испитати, нити се по њему може законито поступати. У складу са тим, насловном органу указује се на следеће: Носилац пројекта, односно подносилац Захтева се од министарства заштите животне средине да одбије Захтев за одређивање обима и садржаја Студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора „Јадар“, постројења за обогаћивање руде и одлагања јаловине настале при рударским активностима

Предметни захтев садржи огроман број паушалних и површних израза и формулација, као и података које подносилац мишљења и примедби оспорава у целини, јер не садрже изворе, нити које друге поуздане референце, због чега се не могу испитати.

Анализом садржине предметног захтева, утврђени су такви пропусти и незаконитости да се захтев не може испитати, нити се по њему може законито поступати. У складу са тим, насловном органу указује се на следеће: Носилац пројекта, односно подносилац захтева, у одељку 2.2 захтева наводи: „**Предметни захтев односи се само на један део целокупног пројекта**, тачније на пројекат подземне експлоатације“. Насловном органу указује се на то да је носилац пројекта у обавези да изради Студију о процени утицаја на животну средину за цео комплекс-пројекат (Република Србија, Министарство заштите животне средине, решење број 353-02-00984/2020-03, од 5.6.2020.), а не само „један део целокупног пројекта“, како стоји у захтеву. Закон о процени утицаја на животну средину ниједном својом одредбом не прописује могућност спровођења поступка процене утицаја само једног дела пројекта, чиме би поступак изгубио своју сврху. Насловном органу указује се и на одговор *European Commission – Neighbourhood and Enlargement Negotiations – D – Western Balkans – The Head of Serbian Unit D2*, од 28.5.2021. (у прилогу), у чијем се параграфу 5, изричито наводи да се „утицај целог пројекта мора узети у обзир (укључујући и планирана проширења), као и повезаних радова (јаловишта, путева, водозахвата, итд.)“. Такође, у параграфу 7 истог одговора, стоји да усклађивање српског правног оквира са хоризонталним правним оквиром ЕУ мора да се поправи. У складу са тим, указује се на правила прописана Директивом 85/337/ЕЕС, и на тумачење те директиве, дато у пресуди Суда правде Европске Уније, у предмету *C-392/96 Commission v. Ireland*, где Суд наводи да се одредбе Директиве о процени утицаја на животну средину не могу избећи цепањем пројекта на пројекте мањег обима, и да се пропуштањем да се узме у обзир њихов кумулативни ефекат на животну средину не сме избећи обавеза вршења процене утицаја када такви пројекти могу имати значајан утицај на животну средину. Анализом садржине захтева и достављених прилога, утврђено је да се предметни захтев односи на део рударског процеса у који уопште нису уврштени процеси прераде руде и добијања коначних производа, као ни процеси хемијског и другог третмана руде, нити планирана решења за

третирање и одлагање отпада насталог у овим процесима, што ће неспорно имати највећи негативан утицај на животну средину.

21. **Александар Ђорђевић, Пирот** - Пројекат подземне експлоатације лежишта литијума и бора "Јадар", који је достављен Министарству заштите животне средине и који је дат јавности на увид, не обухвата хемијско-металуршко постројење за прераду руде јадарит, из које би се добијао литијум, а које је интегрални део рудника. Достављени пројекат, без пројекта хемијско-металуршког постројења за прераду јадарита, не може показати праве и реалне утицаје на здравље људи и утицаје на животну средину. Министарство заштите животне средине, мора овај Захтев за одређивање обима и садржаја Студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора "Јадар", да одбаци као непотпун, а у складу са законима Републике Србије и у складу са интересима здравља људи и заштите животне средине.

22. **Никола Павловић, струковни инжењер заштите животне средине** - Много чињеница које свакодневно јавност указује, недвосмислено говори о великим проблемима који могу настати реализацијом овог пројекта. Апострофира само неке најважније:

1. 21 век је проглашен за век здраве пијаће воде.

2. Највећи резервоар подземне воде у нашој Држави изузетног квалитета налази се у сливу реке Дрине.

3. Гео-термални потенцијал Мачве

Потпуно би било апсурдно да у веку здраве пијаће воде Министарство за заштиту животне средине да сагласност за овај пројекат. Река Дрина је природно благо које нека земља може да има. На локацији на којој је предвиђена израда овог рудника са реком Јадар као притоком реке Дрине било би потенцијално место на којем би се урушавао квалитет воде.

Нека истраживања говоре да је капацитет подземних вода које се пружају од реке Дрине кроз део Мачве па све до Града Шапца износи приближно 4000 литара у секунди. Том водом се између осталог снабдева и сам Град Шабац који са својим становницима (око 100.000) и са комплетном индустријом и комуналним делатностима троши највише до 300 литара у секунди. Замислите само колики је капацитет и колико се људи може снабдевати са водом капацитета 4000 литара у секунди. Анализа говори да се у појединим местима вода из ових подземних бунара може директно флаширати и пуштати на тржиште.

Ако узмемо и чињеницу да је гео-термални потенцијал Мачве огроман, и да у многим местима у самој Мачви, имамо издани са температуром од преко 50 °C, увођењем ове прљаве технологије у ово окружење, трајно ћемо урушити било какву перспективу за још један драгоцен дар природе.

23. **Радосав Мацареввић, Милан Радовановић, Милица Радовановић, Живан Радовановић** - село Слатина - У наведеном документу домаћинства су представљена црвеном бојом и у легенди објашњена као домаћинства која се налазе унутар зоне 100 м (број 11 и 23) од границе комплекса или се налазе у непосредној близини (домаћинство које се налази 20-ак метара западно од броја 23) наведене границе. Чињеница да је већина домаћинстава која се налазе у овој зони и на овој удаљености од комплекса рудника већ откупљана од стране компаније Рио Тинто и исељена или припремљена за исељавање (навешћемо само најближа: бр.10, 12, 13, 14, 22, а нека чак и ван зоне као на пример прво домаћинство југозападно од бр.14) код нас је изазвала страх за безбедност наших породица. Тај страх додатно подгрева

и чињеница да се домаћинства налазе на око 220 метара од окна рудника, на мање од 100 метара од комплекса рудника и на око 30 метара од „пута 27“ који је планиран за превоз руде, а за које ће се користити велики и изузетно бучни камиони дамperi. Због свега наведеног, молбом траже да им се објасни:

- шта значи „унутар зоне 100 м од границе комплекса“ и црвена боја којом су домаћинства означена? и
- да ли је и чиме гарантована безбедност породица које се налазе у домаћинствима наведеним у другом пасусу писма (број 11 и 23 и домаћинство које се налази 20-ак метара западно од броја 23 (К.П. 42/1 К.О. Слатина)?

Такође траже да се у преговорима са представницима компаније Рио Тинто, обезбеди откуп њихових имања, кућа и окућница по пристојним ценама како би породицама могли да обезбеде пристојан живот на безбедном месту и притом напусте вековна огњишта у озбиљној животној доби, дубоко уверени да другачије у овом тренутку није могуће.

24. **XR Srbija tim** - Презентација пројекта "Захтев за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину", објављена 05.07.2021 године на сајту Министарства заштите животне средине није потпуна. Захтев не пружа основне информације, неопходне за добру евалуацију, као и одређивање опсега предлога пројекта неопходних за комплетну студију процене утицаја на животну средину.

С обзиром да је Србија у статусу кандидата за чланство ЕУ, подсећају и да:

У складу са ЕУ законима, студија процене утицаја на природну средину треба да обухвати: управљање водама, биодиверзитет, загађење, емисије индустрије итд. Самим тим, истраживачки радови се убрајају у директиву Индустријских емисија. Тренутни захтев поднет од стране "Рио Сава Експлоратион" д.о.о. наводи детаље утицаја рудника на животну средину, али не и детаље утицаја пратећих елемената рудника (путеви, одвајање вода, индустријски отпад (јаловиште)).

Презентација представљена на сајту не описује и не садржи информације везане за технологију и процесе који ће се примењивати у процесима за одвајање воде, генерисање отпада, коришћење штетних материја, њихово складиштење. Ове информације су неопходне за одређивање обима и срацаја студије о заштити животне средине. У самој презентацији нема података о количини воде потребне за потребе рудника, која ће се користити свакодневно. Потребно је приказати и потенцијални утицај на становништво и целокупну заједницу, укључујући и прекогранични утицај, као и поврат воде. Траже одбацивање непотпуне презентације пројекта поднете од стране "Рио Сава Експлоратион" д.о.о. Подносилац пројекта треба да састави нови, потпуни захтев који ће садржати све неопходне информације.

25. **адвокат Сретен Ђорђевић, Ваљево** - Закон о процени утицаја на животну средину ниједном својом одредбом не прописује могућност спровођења поступка процене утицаја само једног дела пројекта, чиме би поступак изгубио своју сврху. насловном органу указује се и на одговор *europaen commission – neighbourhood and enlargement negotiations – d – western balkans – the head of serbian unit d2*, од 28.5.2021. (у прилогу), у чијем се параграфу 5, изричито наводи да се „утицај целог пројекта мора узети у обзир (укључујући и

планирана проширења), као и повезаних радова (јаловишта, путева, водозахвата, итд.)“ такође, у параграфу 7 истог одговора, стоји да усклађивање српског правног оквира са хоризонталним правним оквиром еу мора да се поправи. у складу са тим, указује се на правила прописана директивом 85/337/еес, и на тумачење те директиве, дато у пресуди суда правде европске уније, у предмету *c-392/96 commission v. Ireland*, где суд наводи да се одредбе директиве о процени утицаја на животну средину не могу избећи цепањем пројеката на пројекте мањег обима, и да се пропуштањем да се узме у обзир њихов кумулативни ефекат на животну средину не сме избећи обавеза вршења процене утицаја када такви пројекти могу имати значајан утицај на животну средину.

Подносилац захтева у технолошком процесу користити милион литара воде, а испуштаће милион и по литара отпадних вода! Разлику од 500.000 литара воде представља ће сумпорна киселина која се користи у технолошком поступку издвајања литијума из руде! Одговорно тврди да ће због изливања отпадних технолошких вода из рудника у јадар и следствено у Дрину, Саву и Дунав, цео водоток наведених река бити загађен, сав биљни и животињски свет бити уништен, а сва насељена места у том сливу, укључујући и Београд, ће остати без пијаће воде!

Подносилац захтева покушава да избегне законито спровођење поступка процене утицаја пројекта на животну средину, као једног од најснажнијих превентивних инструмената еколошкоправног оквира у Републици Србији и, чинећи тако, угрожава животе и здравље неодређеног броја људи, те кршећи прописе о заштити, очувању и унапређењу животне средине, прети загађењем животне средине у већој мери и на ширем простору, уништењем биљног и животињског света великих размера, и загађењем животне средине у тој мери да би било немогуће отклањање последица и у дужем временском периоду без обзира на висину потребних трошкова, што би представљало радњу извршења кривичног дела Загађење животне средине, из члана 260, став 3 Кривичног законика. Уколико дође до отпочињања радова и реализације пројекта, оствариће се и биће кривичног дела Оштећење животне средине, из члана 264 КЗ, на начин што ће се, кршењем прописа, искоришћавањем природних богатстава, изградњом објеката, извођењем радова или на други начин, изазвати оштећење животне средине у већој мери или на ширем простору. На тај начин, Министарство заштите животне средине створило би услове и отклонило препреке за извршење наведених кривичних дела, чиме би, по дефиницији из члана 35 КЗ, Република Србија постала помагач у извршењу наведених кривичних дела. Захтева се од насловног органа да одбије Захтев компаније Рио Тинто за отварање рудника литијума и бора у Србији на било којој локацији због криминалног прикривања последица рада у поднетом Захтеву и више него извесног геноцида и екоцида због непоправљиве штете по природу и животну средину.

26. Звездан Калмар, Коалиција за одрживо рударство Србије, Суботица – сматра да није могуће дозволити израду процене утицаја за рудник без процене утицаја скупа са постројењем за обраду руде.

А) Студију изводљивости сматра студијом рударске изводљивости и исплативости те технолошке могућности пројекта а никако не озбиљном студијом изводљивости која мора да покаже алтернативне економске; социјалне, еколошке и друге планове развоја овог региона, који министарство просторног планирања и животне средине нису обезбедили ни на нивоу израде просторног плана посебне намене (ПППН), чиме се План посебне намене показује илегалан, и ми га као таквог третирамо те се из тога следствено нити локацијски Услови нити овај захтев за обим и садржај не могу сматрати валидним, односно легалним, јер су базирани на илегално стеченом документу, ПППН за Јадар.

Б) није могуће усвојити захтев за обим и садржај процене утицаја из кога се не види који су експерти овај запев израдили, односно не виде се њихове лиценце, те тиме није могуће проверити стручност људи који су захтев израдили, осим ако директор компаније није овај захтев израдио сам, али и тада се мора јасно показати стручна оспособљеност директора компаније.

Ц) Студија изводљивости са становишта грађана Републике Србије заинтересованих да заштите животну средину од уништења апсолутно по својој форми и садржају не одговара ономе што би студија изводљивости морала да да, а то је упоређивање сценарија развоја овог краја без рудника уз улагање у пољопривреду и друге економске и социјалне садржаје. То је експлицитно видљиво на страни 16 захтева за обим и садржај поглавље 3.3.3 где се о решењу за копање и евакуацију руде јасно узимају у обзир само трошкови за компанију. Са тим у вези сматрамо да је потпуно илегално да министарство животне средине и министарство за просторно планирање не заштите јавни интерес и не наложе израду такве студије изводљивости која ће дати широки и детаљни економски сценарио и развоја без рудника.

Оваквом студијом изводљивости се најтеже крши право грађана на учешће у доношењу одлука, односно представници Владе, носиоци јавних овлашћења показују неспособност и незаинтересованост да заштите интерес државе, грађана и будућност економије и друштва што ће им се у будућим процесима ставити на терет као коруптивна наклоњеност оператеру односно отварању рудника..

Осим тога потпуно је јасно да ова студија не узима у обзир трошкове које ће овај пројекат имати када се цене употребе природних ресурса буду подигле на реалну економску цену. Ту посебно упозоравамо да систематско карактерисање минералом не обогаћених седимената да су они најмање јаловина, што значи да оператер неће морати да плаћа и за њихово коришћење и још и више мораће да трајно дакле докле год та „јаловина” буде егзистирала да плаћа за одлагање те јаловине.

Ц1) нигде и никада у студији о изводљивости се не види анализа ризика по прооизводњу литијума која ће доћи од истискивања литијумских батерија и акумулатора натријум јонским и другим решењима. Непостојањем оваквих анализа носици јавних власти показују тежак степен неодговорности и неспособности да се распитају и сазнају да ли

постоје алтернативе за литијум. На тај начин носиоци јавних власти на тежак начин крше своју обавезу да обезбеде максималну заштиту како животне средине тако и економије, јер је потпуно јасно да ће као што су обновљиви извори истиснули угаљ са тржишта енергије тако ће и Литијум бити истиснут и то ће се догодити много пре претпостављеног животног века рудника. Овим путем јасно упозоравамо све носиоце јавних власти, те представнике компаније и компанију Рио Тинто и Рио Саву као њену ћерку да ће за непостојање овакве економске анализе која ће довести до ситуације да ће Литијум овде произведен бити неликвидан и истиснут са тржишта одговорати својом имовином и имовином својих сродника на које имовину пребаце или покушају да је сакрију јер ће све штете које настану било каквим напретком овог пројекта сносити из своје личне имовине, имовине својих повезаних лица или сродника на које имовину пребаце.

Наиме потпуно је јасно да оваквим коментаром стављамо до знања да ће се свака дозвола овим процесом издата сматрати илегалном, што значи да ће све облигације које буду вештачки произведене овим дозволама за које Рио Сава тражи да им буду издате бити сматране илегалним, што значи да ће загађења, нарушавање токова вода, штете по био диверзитет итд сматрати личном кривицом оних кош се сакривају иза јавних власти које су им дате, и до до висине целокупне имовине, која је у случају Рио Саве као ћерке Рио Тинта највећа и вероватно ће бити довољна да сноси значајан део трошкова.

Д) потпуно је јасно из студије изводљивости да у економску анализу нису укључене цене употребе воде не само у технолошком процесу него и воде која се третира по отпадна а која је у ствари квалитетна вода која се може користити за наводњавање у пољопривреди, у туризму итд. Управо ове изгубљене прилике ће бити у догледној будућности када се ова власт које све чини да се цена овог пројекта минимализује бити (наиме цене воде) увећане до максималне да рефлектују како изгубљене економске прилике, тако и загађења, чиме ћемо овај пројекат и кроз воду да учинимо немогућим, а оне који ће довести до трајног оштећења животне средине и уништења обрадивог земљишта, издани вода итд ћемо сматрати одговорним до висине њихове имовине. ово се односи како на стручњаке и носиоце власти у влади Србије тако и на одговорне особе Рио Тинта те на власнике и акционаре Рио Тинта који је „мајка компанија“ Рио Саве

Е) потпуно је јасно из студије да се не узимају у обзир економске валоризације губитка и уништења преко 145 изузетно вредних ретких, заштићених врста које се налазе како на самој локацији рудника и постројења за обраду руде, тако и на локалитетима који се сматрају природно повезани са објектом. Из „биолошких анализа“ приказаних у захтеву за обим и садржај тако и из „Студије изводљивости“ се види да нису трајале довољно, да није било могуће утврдити стварну повезаност угрожених еколошки вредних делова са другим вредним еколошким/ биолошким целинама планине Иверка, Тршић- Троноше, Рађевине, Мачве, Семберије, Дрине. Потпуно је јасно да животиње и инсекти итекако нису везани само за ово место и да ће овај пројекат имати огроман утицај како на сам

локалитет тако и на десетине километара удаљене биолошки вредне целине побројане те оне шире.

Студија потпуно свесно, а захтев такође упорно говори о јаловини као јаловини не говорећи које све опасне суспенције налазе у њој, не показујући колики ће негативан утицај та „јаловина” имати у будућности. Као што смо горе рекли, та „јаловина” је исто тако легитимно јавно добро, и то што то јавно добро није у фокусу Рио Саве не значи да оно нема свој утицај, или да нема своју економску вредност. Оваквим именовањем се скрива чињен ица трајне страховите опасности коју ће овај хемијско геолошки коктел представљати по Јадар и Рађевину и читаву Западну Србију и низводно доа) Није могуће дозволити израду процене утицаја за рудник без процене утицаја скупа са постројењем за обраду руде.

Г) неопходно је упутити ЕСПОО нотификацију Румунији и Бугарској на које ће овај пројекат такође да утиче.

Х) Из студије и захтева је јасно да је анализа перспектива развоја овог краја скенирана само кроз малициозну анализу друштвених и економских кретања које уопште не одражавају истину о овом подручју. Из анализа поглавље 4. се јасно види да израђивач сматра да овде становништво стари, да је неспособно да на економски исплатив начин ради пољопривреду и да би га ваљало лотпуно избацити па да Рио Сава као представник стране колонијалне силе треба да нам покаже како се овде економија ипак може радити. Јасно је да онај ко је писао део о пољоприврди појма нема о томе шта значи органска и биолошки вредна пољопривреда и да је као исплативу пољопривреду сматрао искључиво интензивну пољопривреду на великим површинама, уз употребу много отрова и других вештачких средстава. Због тога је неопходно да сазнамо име онога ко је урадио ову малициозну студију пољопривреде да би смо показали да је ниво његове експертизе раван нули односно да је он корумпиран својим финансијским односом са Рио Савом. Дакле део о пољопривреди и развоју села потпуно одбацујемо и сматрамо да је овај захтев за обим и садржај и због тога инвалидан.

27. **Зоран Каитовић, Горње Недељице** - На страни 4 у оквиру Захтева, између осталог је наведено да ће се подзоне 2А и 3А обрађивати у одвојеном поступку, у вези са процесним постројењем за прераду минерала што не би смело да буде тако, из разлога што су баш те две подзоне веома значајне, ако не и битније од оних које су наведене у захтеву Рио Сава експлорешн д.о.о. Београд за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта литијума. У подзони 2А (подзона производно индустријских активности- процесна постројења) ће се према вашим подацима у процесу екстракције литијума, на годишњем нивоу користити сумпорне киселине у количини од 320.000 т, натријум хидроскида у количини од 1.500 т, хлороводоничне киселине у количини 1.900 т, калциниране соде 110.000 т и друге опасне хемикалије и материје.

Дакле, у Студији треба обрадити све зоне и припадајуће подзоне, да би иста била свеобухватна и комплетна.

Осим тога, у Студији треба посебно детаљно и студиозно обрадити утицај свих напред наведених зона, на локална пољопривредна домаћинства, куће и имања остају у некој од наведених зона или у њиховој непосредној близини. Пре савега, мисли се на трајно драстично смањење обрадивог пољопривредног земљишта, могућност пољопривредне производње ратарских, повртарских, воћарских култура и сточарских производа, безбедност хране за људе и животиње произведене у зонама утицаја рудника у ширем смислу (меда, млека, меса, житарица, индустријског биља, воћа, поврћа и сл) и могућност пласирања таквих производа који носи етикету рудника на тржишту.

28. Удружење Заштитимо Јадар и Рађевину, Лозница - На страни 8. јасно стоји: „Узимајући у обзир сложеност геометрије лежишта, дубину простирања и чињеницу да се налази у близини релативно насељеног пољопривредног подручја у долини реке склоне полавама, подземна експлоатација лежишта се сматра једином практичном и економски оправданом методом.“ Из наведеног јасно је да се ту не може отворити ни рудник, али ни депонија јер наш Закон не дозвољава одлагалишта на плавним подручјима.

- Није дефинисано како се мисли спречити емитовање гасова у атмосферу који настају сагоревањем дизела.
- Није дефинисан састав рударске јаловине и састав индустријског отпада.
- Како се тачно на површини неће осетити минерски радови?
- На страни 16. стоји да је локација за одлагалиште у склопу индустријског комплекса одувек била у тим границама. то апсолутно није тачно што доказује и Просторни план подручја посебне намене за пројекат „јадар“. Захтевамо да се у Студију процене утицаја на животну средину унесу истинити подаци. У делу посвећеном фауни на страни 24 нису унети подаци који се односе на Рађевину, као и реку Раковицу.
- Што се флоре тиче, страна 31, представљени су подаци само за село Брезјак. Апсолутно је недопустиво да нема података са шире подручје кад је у питању биодиверзитет. Није чак укључена ни цела зона рудника и депоније.
- Зашто у делу посвећеном фауни нема података за птице?
- Није наведено који ниво буке се очекује.
- Једини могући начин да културно наслеђе остане сачувано је да се пројекат укине.
- Сам документ тврди да ће неминовно доћи до утицаја на биодиверзитет једини начин да се биодиверзитет сачува је укидање пројекта.
- Потребно је доставити тачне и целовите податке испаравања и свих осталих честица које ће приликом рударења и обраде доспети у ваздух.
- Неопходно је доставити све податке и детаље који се тичу процеса третирања отпадних вода.
- На страни 23 дате су паушалне оцене о пољопривреди за долину Јадра, без озбиљне студије.
- На страни 79 и 95 јасно стоји да је утицај на биодиверзитет неминован и да је очекиван губитак станишта за поједине врсте. Такође се саветује да се настави мониторинг појединих врста. Апсолутно је неприхватљиво наставити даље са пројектом да се не раде детаљне студије биодиверзитета на подручју задра и Рађевине.
- Коришћени су подаци Биолошког факултета без да је и на једном месту јасно речено да је поменута институција дала негативну оцену за пројекат.

29. **РЕРИ, Београд** - Захтев је преурањен јер је Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре је донело Одлуку о изради Стратешке процене утицаја измена и допуна Просторног плана подручја посебне намене за реализацију пројекта експлоатације и прераде минерала јадарита „јадар” на жгвотну средину који је објављен у Службеном гласнику Републике Србије бр. 56/2021, у јуну 2021. године. Како се у тачки 2. одлуке наводи, разлози за израду стратешке процене дефинисани су на основу територијалног обухвата и могућих утицаја измена и допуна Просторног плана подручја посебне намене за реализацију пројекта експлоатације и прераде минерала јадарита „Јадар”, на следећи начин:

-значај допуна Просторног плана за заштиту животне средине и одрживи развој произлази из потребе да се заштити животна средина, природне вредности, побољша квалитет живота и обезбеди одрживи развој на подручју измена и допуна Просторног плана;

- потребе да се у планирању просторног развоја подручја измена и допуна Просторног плана сагледају стратешка питања заштите животне средине и њихово испитивање на одговарајући начин

- чињеница да измене и допуне Просторног плана представљају оквир за реализацију посебне намене паанског подручја.

Имајући у виду претходно изнете наводе из одлуке чуди што се Носилац пројекта определио да пре завршетка документа који чини оквир за реализацију посебне намене планског подручја поднесе захтев за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину. Израда студије о процени утицаја на животну средину за пројекат обухваћен Захтевом на основу просторног плана подручја посебне намене чије се измене очекују у наредних годину дана ствара предуслове за реализацију пројекта који неће бити у складу са решењима измењеног просторног плана као ни са смерницама стратешке процеке утицаја на живот-у средину тог просторног плана подручја посебне намене.

Додатно, у Условима Завода за заштиту природе бр. 03 бр. 020-3023/4 од 31.11.2020. године у тачки 1. подтачка 2. се наводи да радови морају бити усклађени са наменом просторног плана подручја посебне намене за реализацију пројекта експлоатације и прераде минерала литјума и бора „Јадар”. Неопходно је да се поступак одлучивања о обиму и садржају студије спроведе након усвајања измена и допуна наведеног просторног плана, у противном носилац пројекта неће бити у могућности да пројекат спроведе у складу са издатим условима Завода за заштиту природе. Носилац пројекта Захтевом није обухватио систем водоснабдевања. Захтев је непотпун и не садржи све елементе предвиђене правилником који регулише његову садржину.

Носилац пројекта не разматра све алтернативе које је био дужан да размотри у складу са Правилником.

Карактеризација одложеног стенског материјала се не израђује у складу са позитивним прописима

30. **Аца Удички, дипл.инжењер** - Познато је да живимо у периоду великих климатских промена, па због тога **предлаже се да се у садржај поменути Студије дефинише следеће:**
1. Очекиване климатске промене (као посебно поглавље), са подтачкама
    - 1.1 Повећање максимално забележене температуре;
    - 1.2 Смањење минималне забележене температуре;
    - 1.3 Повећање максимално забележених количина падавина на сат/дан (због бујичних токова);
    - 1.4 Мере које се на (у складу са пртходе три тачке)
      - 1.4.1 Сав магацински простор за ресурсе који се користе у процесима;
      - 1.4.2 Сву амбалажу у коју се пакују ти ресурси код произвођача;
      - 1.4.3 Сва транспортна средства која се користе у целокупном производном процесу (од превоза купљених ресурса до радних машина у јами и површини).
31. **Чланови Српске академије наука и уметности, академци Владимир Стевановић, Богдан Шолаја и Велимир Радмиловић** – указују да се утицаји рударских активности, производно-индустријског процеса, депоновања рударског отпада, саобраћаја и других активности у вези са пројектом „Јадар” се суперпонирају, тако да се морају интегрално разматрати и анализирати. Примера ради, обезбеђење техничке воде за рудник и пречишћавање отпадних вода повезано је са отварањем рудника и ископом руде, као и са прерадом руде и депоновањем рударског отпада. Ове активности се не могу раздвајати и посебно анализирати њихови утицаји на животну средину. Слично је и са свим осталим утицајима на животну средину, у оквиру ширег подручја Просторног плана, који обухвата територију града Лознице и општине Крупањ, укупне површине 293,91 км² и изван њега. Уз захтев није приложен извод из Урбанистичког плана, а у опису техничког решења, који је дат у захтеву наведени су подаци који се битно разликују од података из усвојеног Просторног плана. Примера ради, у просторном плану се наводи да у зони утицаја рударских активности (зона 1Б површине 855 ха), за усвојени план и технологију ископа руде, процењено слегање терена износи до 1,49 м. У захтеву, у поглављу 2.1. Опис физичких карактеристика пројекта и услова коришћења земљишта у фази извођења и фази редовног рада, тврди се да је у међувремену, од усвајања Просторног плана (у марту 2020. године) извршена оптимизација техничког решења и рецептуре запунског материјала, тако да ће максимално слегање терена након 30 година експлоатације рудника износити 20 цм. Ова тврдња је изнета без аргументације и одговарајуће техничке документације. На карти није уцртан заштитни порс од 500 м око подзоне 1А - приступа руднику. Такође, није уцртан заштитни појас од 1000 м око зоне 2А - производно-индустријског комплекса, односно није означена подзона 2Б. На карти нису уцртане границе водног земљишта (ни у списку катастарских парцела нису издвојене парцеле које припадају водном земљишту, односно кориту за велику воду река Корените и Јадра). Границе подзона и заштитних појасева, као и водног земљишта требало би уцртати на топографско-катастарском плану одговарајуће размере (1:2500).
- Истраживања претходног стања биодиверзитета урађена су на основу 10 дана теренских истраживања. Имајући у виду сезонску динамику живог света и биодиверзитета, овим истраживањима покривен је само један део сезоне, на основу које се може добити основна, али не довољна представа о величини и карактеристикама биодиверзитета територије која је превиђена за рударски комплекс.

У студији о биодиверзитету нема орнитофауне која је кључна за карактеризацију степена антропогеног притиска. Друга важна компонента биодиверзитета су станишта. Природне шуме и ливаде су заступљене на територији предвиђаној за руднички комплекс на 92 хектара, односно три хектара, док комплексна мешовита и мозаично распоређена станишта 19, а пољопривредне површине 703 хектара. Сва станишта ће бити уништена, тим пре што она нису обухваћена законском заштитом. Међутим, то не значи да таква станишта не треба штитити, јер су она коридори важни за комуникацију елемената биодиверзитета. Не може се искључиво чувати природа у заштићеним објектима какви су национални паркови, паркови природе и резервати, а да све што је изван њих можемо безобзирно експлоатисати. Концепт гетоизације природе је погрешан и далекосежно штетан. Сваки део природе, био он заштићен или не, део је регионалне еколошке мреже и еколошких коридора. То би требало имати на уму приликом планирања било каквих активности која могу довести до пренамене површина и драстичне промене предела.

Наводећи инвентар добијен десетодневним истраживањима, који је свакако непотпун, из напред наведених разлога, очигледно је да Рио Тинто не разуме суштину појма биодиверзитета и значаја његовог очувања. Биодиверзитет је мрежа живота коју чине врсте у сложеним еколошким односима, који у крајњем случају представља оно што је људској врсти најважније - бесплатан екосистемски сервис, без кога човек не био могао да опстане. Због тога би стање биодиверзитета требало приказати не само као што потпунији списак - инвентар врста флоре, фауне и фунгије, већ и као екосистемску повезаност и међузависност која чини предеону еколошку специфичност. То је оно што ће предео Рађевине заувек изгубити изградњом рудника.

Због свега изнетог, процена угрожености биодиверзитета и утицај на њега који може имати изградња рудник, мора се схватити крајње озбиљно и еколошки утемељено, а не као списак врста иза кога не постоји било какав коментар, осим степена угрожености који једино указује на неопходност акција очувања, а оне нису дате - можда и због тога што ће девастација бити потпуна па нема шта да се чува. У документацији није дат графички приказ положаја објеката чир се изградња планира у зони рударских активности, а који су предмет процене утицаја на животну средину.

Сви достављени и примедбе су размотрени и у односу на исте констатује се следеће:

- Одлагалиште јаловинског материјала је одлагалиште на које се одлаже отпад настао рударским активностима односно стенски отпад који нема корисног садржаја, а који није процесуиран. На депонији индустријског отпада, која није предмет овог захтева, одлаже се индустријски отпад који настаје након прераде руде и процесуиран је у односу на стенски отпад,
- Предметни Захтев односи се само на један део комплекса посебне намене – зону рударских активности. Постројење за прераду руде је посебан део комплекса и не налази се у зони рударских активности. Закон о заштити животне средине, који дефинише Севесо постројење (члан 3, тачка 31) као техничку јединицу унутар комплекса где се опасне материје производе, користе, складиште или се њима рукује. Комплекс је дефинисан у

Захтеву као просторна целина под контролом оператора [...]. Наведене одредбе прописа из области заштите животне средине које предвиђају да "идентификација могућих утицаја пројекта или активности на животну средину не врши парцијално за свако постројење у оквиру комплекса већ за цео комплекс (која су међусобно функционално и технолишки повезана) [...]" се односе конкретно и једино на заштиту од хемијског удеса, а не на пример на одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину, а која се може изградити посебно тј. парцијално за свако постројење у оквиру пројекта.

- Предмет овог захтева је одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора, постројења за обogaћивање руде и одлагање јаловине настале при рударским активностима, односно активности које се реализују у складу са Законом о рударству и геолошким истраживањима, који јасно прописује услове које је инвеститор у обавези да исходује приликом израде документације. Са друге стране, Закон о процени утицаја на животну средину дефинише да се уз захтев за обим и садржај, између осталог, подноси акт о урбанистичким условима, што су у овом случају услови који су исходовани у складу са Законом о рударству и геолошким истраживањима, јер је у питању изградња рударских објектата и извођење рударских радова. Са друге стране, услови за потребе изградње постројења за прераду и депоније индустријског отпада се исходују у складу са Законом о планирању и изградњи.
- Студија о процени утицаја обрадиће и климатске утицаје како на водотокове тако и на остале чиниоце животне средине. Прорачуни који су приказани у захтеву додатно ће кроз студију обрадити и климатске промене, а један посебни сегмент студије приказаће и ове утицаје, како климатске промене на пројекат тако и пројекта на климатске промене.
- Захтев за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину који је поднет односи се на одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора Јадар. Захтев је израђен и предат у свему у складу са одобреним и усвојеним Просторним планом подручја посебне намене за реализацију пројекта експлоатације и прераде минерала јадарита „Јадар”, као и припадајућом Стратешком проценом утицаја на заштиту животне средине. Измене и допуне наведене Стратешке процене утицаја су одвојен процес и не односе се на део комплекса за који је поднет Захтев, те наведена хијерархија која се наводи није примењива. Што се тиче Конвенције о процени утицаја пројекта у прекограничном контексту на животну средину (ESPOO конвенција), у искључивој је надлежности Министарства заштите животне средине да процени да ли пројекат који је предмет Захтева има „значајан прекогранични утицај на животну средину”, као и на које земље. Министарство је поступило у складу са својим овлашћењима и у том смислу обавестило Босну и Херцеговину о предметном Захтеву.
- У складу са Законом о процени утицаја на заштиту животне средине, доказ о решеним имовинско правним односима се не подноси уз захтев за исходовање решења о обиму и садржају за потребе процене утицаја на заштиту животне средине. Исходовањем решења о обиму и садржају, односно исходовањем сагласности на студију о процени утицаја на заштиту животне средине се не одобрава директно исходовање радова. Јавни увид је извршен у свему у складу са Законом о процени утицаја на заштиту животне средине.

- Детаљна обрада свих података као и приказивање кумулативног утицаја пројекта Јадар на животну средину ће бити приказани у Студији о процени утицаја на животну средину, а у складу са решењем о обиму и садржају који издаје надлежни орган – Министарство заштите животне средине.
- На основу одредби Закона о планирању и изградњи и Закона о рударству и геолошким истраживањима радиће се засебне Студије о процени утицаја на животну средину за све објекте за које Министарство заштите животне средине донесе одлуку о потреби израде студије. У свакој појединачној студији биће обрађен и кумулативан утицај комплетног будућег постројења.
- Просторно планирање није у надлежности Министарства за заштиту животне средине нити је предмет Закона о процени утицаја на животну средину.
- Захтев је израђен у складу са Правилником о садржини захтева о потреби процене утицаја и садржини захтева за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину ("сл. гласник РС", бр. 69/2005).
- Предмет овог захтева јесте подземна експлоатација лежишта литијума и бора.
- У поднетом захтеву у поглављу 3.3 Алернативе у вези са актуелним производним процесом и технологијом приказане су алтернативе развоја рудника у свим фазама пројекта. Такође, детаљније информације се налазе у изводу из студије изводљивости.
- Студија изводљивости подземне експлоатације лежишта литијума и бора Јадар није предмет Захтева одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора Јадар.
- Употреба и третман воде нису предмет Захтева одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора Јадар.
- Студија о процени утицаја на животну средину обрадиће елементе биодиверзитета и план за строго заштићене и заштићене врсте на свим локалитетима. С обзиром на малу површину рудника, самим тим и мали утицај у примарној и секундарној зони, митигационе и конзервационе мере ће бити спроведене у складу са препорукама Завода за заштиту природе Србије, као и експерата из те области, стога је сасвим неутемељена процена до граница уништења 145 ретких врста на локалном нивоу, или шире.
- Састав рударске јаловине биће детаљно приказан у Студији.
- Што се тиче Конвенције о процени утицаја пројекта у прекограничном контексту на животну средину (ESPOO конвенција), у искључивој је надлежности Министарства заштите животне средине да процени да ли пројекат који је предмет Захтева има „значајан прекогранични утицај на животну средину”, као и на које земље. Министарство је поступило у складу са својим овлашћењима и у том смислу обавестило Босну и

Херцеговину о предметном Захтеву, а обавештавање Румуније и Бугарске није оправдано узимајући у обзир локацију на којој се налази лежишта литијума и бора Јадар.

- Захтев за обим и садржај је приказао резултате испитивања квалитета земљишта које је објављено од стручних организација Пољопривредног факултета, Института за рударство и Градског завода за јавно здравље. Студија утицаја на животну средину детаљно ће приказати утицаје као и мере будућих рударских активности на квалитет земљишта и пољопривреду, а све у складу са дефинисаним обимом и садржајем.
- Детаљне анализе саобраћајних кретања ће бити приказане у самој Студији, као и у посебним Студијама које се баве инфраструктуром.
- Просторни план подручја посебне намене за реализацију пројекта експлоатације и прераде минерала јадарита „Јадар” дефинише археолошке и културне локалитете на подручју које је у његовом обухвату, док је комплекс посебне намене само један део тог подручја, а зона рударских активности само један део тог комплекса. На основу издатих услова надлежног Завода за заштиту споменика културе из Ваљева, а у оквиру поглавља 4.9. предатог Захтева за обим и садржај дат је јасан преглед свих регистрованих археолошких локалитета у зони планираних активности. У складу са истим и у складу са законским одредбама за ову област дат је преглед активности које се морају извршити пре отпочињања било каквих теренских радова. Обавеза Инвеститора је да заједно са надлежним установама заштите споменика културе изради и спроведе план заштитних радова који ће бити у складу са планираном динамиком извођења радова.
- Носилац пројекта нема доспеле, а неизмирене обавезе по основу неиспуњених обавеза у вези са санацијом и заштитом животне средине и културних добара и добара која уживају претходну заштиту.
- За потребе одређивања нултог стања Rio Sava Exploration d.o.o. Београд ангажовала је акредитоване и овлашћене лабораторије за сва истраживања која су спроведена.
- Детаљна обрада свих података као и приказивање кумулативног утицаја пројекта Јадар на животну средину ће бити приказани у Студији о процени утицаја на животну средину, а у складу са решењем о обиму и садржају који издаје надлежни орган – Министарство заштите животне средине.
- На основу одредби Закона о планирању и изградњи и Закона о рударству радиће се засебне Студије о процени утицаја на животну средину за све објекте за које Министарство заштите животне средине донесе одлуку о потреби израде студије. У свакој појединачној студији биће обрађен и кумулативан утицај комплетног будућег постројења. У оквиру Студије ће бити детаљно обрађене мере које ће се предузети за смањење емисије полутаната из процеса сагоревања дизел горива, а све у складу са дефинисаним обимом и садржајем и Законом о процени утицаја на животну средину.

- Састав рударске јаловине је познат и дефинисан, а резултати спроведених лабораторијских анализа, карактеризације и класификације ће бити детаљно приказан у Студији.
- Рађена је процена утицаја минерских радова у најближем селу која је указала на максималну дозвољену количину експлозива. Мерење вибрација ће се рутински обављати као део оперативног нацора и програма калибрације експлозије. Добрим планирањем иницирања минирања са успорењима између бушотина доћи ће до минималног ширења сеизмичких таласа на површини. Утицај минирања ће свакако бити детаљно обрађен у самој Студији.
- Локација која се помиње у захтеву односи се на одлагалиште рударског отпада односно јаловине односно отпадног стенског материјала што је у свему у складу са усвојеним Просторним планом подручја посебне намене за реализацију пројекта експлоатације и прераде минерала јадарита „Јадар”. Рударски отпад/јаловина/стенски материјал није исто што и индустријски отпад за који је Просторним планом предвиђена депонија у долини Штавице. Такође, одлагање и управљање овим двома врстама отпада уређено је различитим прописима и у надлежности је различитих органа.
- Фауна реке Раковице, као и подручје Рађевине, обухваћени су пређашњим истраживањима биодиверзитета и резултати ће детаљно бити приказани у Студији.
- Елементи флоре свих подручја, као и процена утицаја на аутохтону флору, биће детаљно приказани у Студији.
- На истраживању орнитофауне Јадра, као и на осталим поглављима Студије биодиверзитета, учествују еминентни експерти из предметне области. Компанија ће у будућем периоду урадити додатну студију са елементима диверзитета птица, (као и процену утицаја), чиме би се изједначио обим и квалитет података у односу на друга поглавља која чине постојећу Студију. Резултати испитивања орнитофауне биће приказани у Студији о процени утицаја на животну средину.
- Модели са приказом очекиваног нивоа буке ће бити приказани у оквиру саме Студије о процени утицаја на животну средину, као утицаја самих рударских активности тако и кумулативног утицаја комплекса Јадар.
- У додатним поглављима која ће бити уступљена у наредном периоду, као и у интегралној Студији утицаја, биће изнети детаљи утицаја на биодиверзитет, као и митигациона и конзервациона решења која овај утицај могу у значајној мери да смање.
- Утицаји на ваздух ће бити детаљно приказани у оквиру саме Студије о процени утицаја на животну средину, као утицаја самих рударских активности тако и кумулативног утицаја комплекса Јадар.
- Подаци о процесу третирања отпадних вода су детаљно обрађени у посебним студијама и биће детаљно приказани у Студији о процени утицаја на животну средину.

- Подаци о земљишту и утицаји на земљиште, укључујући и утицаје који се могу одразити и на пољопривреду, биће приказани у студији.
- Да би се утицај на затечени биодиверзитет минимизирао, компаније Рио Сава је у периоду од 5 година урадила две студије биодиверзитета подручја Јадра, која се и даље активно допуњују. Студије тог обима, заједно са прикупљеним подацима о елементима флоре и фауне до сада нису спроведени у тако великом обиму и детаљно ни на једном активном или планираном руднику у Републици Србији. Свакако, компанија ће одлучити у ком обиму ће наставити додатна истраживања биодиверзитета, поштујући Закон о заштити природе Републике Србије, као и услове издате од стране Завода за заштиту природе Србије. Издавање приоритетних врста и станишта за даљи мониторинг а самим тим и заштиту је свакако неминован корак. Као и остали сарадници ангажовани на пројекту “Јадар”, Биолошки Факултет има пуно право на независан извештај и аутономију стручног мишљења. Управо је из тога разлога компанија Рио Сава била спремна на сарадњу, не би ли се дошло до најбољих решења за природу. Наредна поглавља ће укључити аспекте у којима се приказују сви утицаји на флору и фауну. Заштита биодиверзитета је један од примарних циљева у пројекту Јадар.
- Успостављањем напредних техничких решења у процесу производње и одговорним управљањем отпадом, неповољни утицаји рудника на шире елементе биодверзитета Јадра и Западне Србије неће бити могући. Када је у питању затечени биодиверзитет у примарним и секундарним зонама утицаја рудника, носилац пројекта ће у потпуности одговорити конзервационим и митигационим мерама, у свему у складу са Законом о заштити природе и одобрењима Завода за заштиту природе Србије. У наредним поглављима, као и у самој Студији, биће детаљно изнешена сва митигациона/ конзервациона решења, као и компензационе мере.
- Студије утицаја на животну средину обрадиће детаљно информације о транспортним путевима, складишним капацитетима и опасним материјама које ће се налазити у зони 1А – рударској зони, која је предмет овог Захтева. Такође и у овој студији прказаће се укупни кумулативни утицаји, а све у складу са дефинисаним обимом и садржајем.
- Концесиони уговори нису предмет процене утицаја на заштиту животне средине у складу са Законом о заштити животне средине, нити представљају предуслов да би се овај поступак спроводио.
- Поднети Захтев за одређивање обима и садржаја садржи све потребне информације које се односе на податке о рударским активностима, као и утицајима исте, што је предмет овог захтева. Такође Студија ће детаљно разрадити утицаје, мере смањења и системе працења истих, а у складу са дефинисаним Обимом и садржајем.
- Законом о заштити животне средине је предвиђено да се у току израде студије кроз јавну презентацију пројекта и јавну расправу јавност информише и укључи у процес консултација у вези са студијом процене утицаја на животну средину. Том приликом су грађани и сва

заинтересована јавност били у прилици да активно учествују, да се информисе о евентуалним утицајима пројекта на животну средину, поставе питања и упуте своје коментаре. Ова фаза припреме процене утицаја је управо установљена како би се обезбедило учешће заинтересоване јавности, као и већа легитимност и општа прихватљивост пројекта.

- Поред предвиђених законских обавеза, Рио Сава је обезбедила додатне групне и индивидуалне информативне састанке и консултације и на тај начин укључила локалну заједницу у процес консултација на теме које су од интереса и значаја за локалну заједницу, укључујући и тему заштите животне средине (организују се инфо дани у информативним центрима, путем онлине презентација, итд.). У сваком случају компанија Рио Сава д.о.о. је отворена за нове предлоге како би заинтересована јавност била правремено обавештена о свим релевантим информацијама које се односе на Јадар пројекат и како бисмо заједно унапредили нашу сарадњу.
- Активна заштита биодиверзитета Јадра укључиће све приоритетне врсте/групе организама, између осталог и полинаторе, којима припадају пчеле. Увођењем у заштиту виших чинилаца биодиверзитета Јадра, биће обухваћени и они нижи елементи чиме се њихов опстанак осигурава. Заштита биодиверзитета је један од примарних циљева у пројекту Јадар. Да би се утицај на присутан биодиверзитет свео на минимум, компаније Рио Сава је у трајању од 5 година урадила две студије биодиверзитета подручја Јадра, које се и даље активно допуњују. Прикупљени подаци о елементима флоре и фауне до сада нису спроведени у тако великом обиму ни на једном активном или планираном руднику у Републици Србији.
- Списак културног наслеђа као и графички приказ су саставни део поднедног Захтева за одређивање обима и садржаја. Утицаји као и мере смањења утицаји ће бити обрађени у Студији о процени утицаја на животну средину а у складу са дефинисаним обимом и садржајем исте, као и свим пристиглим условима надлежних органа.
- У оквиру Захтева су описани утицаји на друштвену заједницу који ће бити адекватно обрађени у Студији о процени утицаја на животну средину.
- Предметни Захтев односи се на одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора Јадар. Што се система бунара планираних у алувиону реке Дрине тиче, исти су део засебног пројекта чија је реализација у току на основу Решења Министарства рударства и енергетике број Б-1319 од 25. августа 2020. године. Засебна Студија процене утицаја на животну средину је планирана за овај пројекат – експлоатација подземних водних ресурса из алувиона реке Дрине.
- У оквиру Захтева дат је осврт на алтернативе које је разматрао Носилац пројекта. Алтернативе ће бити детаљно разрађене у Студији о процени утицаја на животну средину а

у складу са дефинисаним обимом и садржајем Законом о процени утицаја на животну средину.

- Карактеризација одложеног стенског материјала (рударског отпада) се врши по члану 16. Уредбе о условима и поступку издавања дозволе за управљање отпадом, као и критеријумима, карактеризацији, класификацији и извештавању о рударском отпаду: 53/2017, упућујући да се класификација рударског отпада врши се складу са прописима о управљању отпадом, укључујући опасна својства. Резултати карактеризације и класификације отпада ће бити приказани у Студији о процени утицаја, за коју је поднет Захтев за одређивање обима и садржаја.
- У оквиру Захтева на стр. 38 стоји: “Програм мониторинга за 2020. годину се спроводио се по следећем:
  - мониторинг количина површинских вода (водостаји, протицаји) се врши на укупно 17 локација: 15 раније успостављених и две нове локације на доњем току Корените (CWQX_20, CWQX_21); мерење протицаја се врши квартално (4 пута годишње).
  - узорковање вода за потребе одређивања квалитета површинских вода, до половине 2020. године, извршено је на 15 мониторинг профила.”У оквиру Студије биће дат детаљан приказ резултата мониторинга у 2020. години. Програм праћења квалитета земљишта реализован је у два циклуса. Први у 2017. години од стране лабораторије Анахем, други у 2020. години од стране Градског завода за јавно здравље Београд. Обе кампање мониторинга реализоване су у складу са тада важећим прописима који дефинишу ту област. У међувремену, неки законски акти су измењени што не доводи у питање легитимитет активности мониторинга који је предходно спровођен у складу са законом. Уколико буде потребе за додатним мониторингом, инвеститор је у обавези да исти спроведе у складу са тренутно важећим Законом и подзаконским актима. Такође, компанија је у обавези да реализује све захтеве које кроз Обим и садржај студије о процени утицаја дефинише надлежно министарство – Министарство заштите животне средине.
- Детаљни приказ БАТ-ова превазилази потребан обим Захтева за обим и садржај студије ЕИА (погледати Правилник).
- Законом о процени утицаја на заштиту животне средине, члан 12, став 3, дефинисано је да се уз захтев за одређивање решења о обиму и садржају прилаже, између осталог, извод из урбанистичког плана или потврђеног урбанистичког пројекта, односно акт о урбанистичким условима који није старији од годину дана.
- Са друге стране важећи Закон о планирању и изградњи разликује само информацију о локацији и локацијске услове који се издају за изградњу објекта према овом закону. Информација о локацији, у складу са законом, садржи податке о могућностима и ограничењима градње на катастарској парцели, односно на више катастарских парцела, на основу планског документа. Имајући у виду садржај информације о локацији, има се сматрати да је достављањем информације о локацији уз предметни захтев испоштован услов дефинисан Законом о процени утицаја на заштиту животне средине.

- Детаљна објашњења технологије, односно плана рударења, биће предмет Студије о процени утицаја на заштиту животне средине која мора бити израђена на основу Решења о обиму и садржају студије о процени утицаја на заштиту животне средине.
- Један од резултата анализе рударско-геолошких и техничко-технолошких услова процеса подземне експлоатације лежишта Јадар, који је приказан у Изводу Студије изводљивости подземне експлоатације лежишта литијума и бора Јадар приложеном уз Захтев за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину, је и предлог експлоатационог поља пројекта. Предлог координата тачака контуре простора експлоатационог поља везаног за подземну експлоатацију лежишта литијума и бора Јадар дат је у табели 1.1.2. и приказан је на слици 1.1.3 (прилог 1.1.1.) наведеног Извода. Експлоатационо поље је обухватило, сагласно члану 3 Закона о рударству и геолошким истраживањима (Сл. гласник РС, бр. 101/2015, 95/2018 - др. закон и 40/2021), простор у коме се налазе резерве минералних сировина и подземни рударски радови, као и простор предвиђен за смештај одлагалишта откопаног стенског материјала и простор за изградњу објеката припреме минералних сировина и изградњу објеката за обезбеђење функционисања будућег рудника. Експлоатационо поље је ограничено одговарајућим полигоним линијама на површини терена а простире се до пројектоване дубине експлоатације. Поред наведеног полигона којим је оконтурено Експлоатационо поље на слици 1.1.3 и табели 1.1.3. је дата и контура заштитног простора око експлоатационог поља потребног ради могућег проширења поља, сагласно члану 71 Закона о рударству и геолошким истраживањима (Сл. гласнику РС бр.101/2015 и 95/2018- др. закон и 40/2021), а која за експлоатационо поља површине веће од 100 ха износи до 500 метара од одговарајуће границе експлоатационог поља.
- На Прилогу 1.1.1. у Изводу Студије изводљивости подземне експлоатације лежишта литијума и бора Јадар приложеном уз Захтев за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину дат је графички приказ предлога координата тачака контуре простора експлоатационог поља везаног за подземну експлоатацију лежишта литијума и бора Јадар у размери 1:10000 заједно са контурама Подзона 1А, 2А и 1Б из ПППН.
- Потребно је нагласити да је према члану 3 Закона о рударству и геолошким истраживањима (Сл. гласнику РС бр.101/2015 и 95/2018- др. закон и 40/2021) у Поглављу Појмови: „42) заштитни простор око експлоатационог поља је простор у коме експлоатација није планирана нити се изводи, већ представља простор који раздваја експлоатационо поља и омогућава да, у једном тренутку времена, носилац одобрења за експлоатацију у заштитном простору може да истражује уколико постоје индиције да се ресурси минералних сировина налазе и ван постојећих граница експлоатационог поља и после проширити експлоатационо поље;”
- На Прилогу 9.2.1. у Изводу Студије изводљивости подземне експлоатације лежишта литијума и-бора Јадар приложеном уз Захтев за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину дат је графички приказ положаја објеката у зони рударских активности у размери 1:2000 а који су предмет процене утицаја на животну средину.

- Додатно, Законом о рударству и геолошким истраживањима, који регулише изградњу рударских објеката, у члану 70, између осталог је дефинисано да су услови које је потребно исходovati у поступку израде студије изводљивости су акт о условима надлежног органа за заштиту културног наслеђа и акт о условима министарства надлежног за послове водопривреде. Поред ових услова, инвеститор је доставио и услове Завода за заштиту природе Републике Србије.
- Предмет овог захтева је одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на заштиту животне средине у складу са Законом о процени утицаја на заштиту животне средине, а не просторно планирање. Додатно, објекти који се граде, а који су предмет овог захтева, граде се у складу са Законом о рударству и геолошким истраживањима, а не у складу са Законом о планирању и изградњи.
- Законом о процени утицаја на заштиту животне средине, члан 12, између осталог дефинише да се уз захтев прилаже, између осталог, идејни пројекат, односно извод из идејног пројекта. Са друге стране Закон о рударству и геолошким истраживањима не познаје идејни пројекат, већ као инвестиционо техничку документацију, дефинисану чланом 84 овог закона, предвиђа: претходну студију оправданости, студију изводљивости експлоатације лежишта минералне сировине, дугорочни програм експлоатације, рударски пројекат и годишњи оперативни план.

С тим у вези, узимајући у обзир обим и ниво података садржан у студији изводљивости експлоатације лежишта минералне сировине, има се сматрати да извод из предметне студије, који је и предат уз захтев, садржи исти ниво података као и идејни пројекат, односно извод из идејног пројекта, те да се у складу са тим може одлучити по овом захтеву, што је била и пракса овог Министарства у вези са претходним сличним захтевима.

- Предмет овог захтева није изградња објеката и депонија рударског отпада на водном земљишту.
- Улагање ресурса компаније Рио Тинто недвосмислено указује колико је важно очување биодиверзитета и сваког његовог сегмента. Истраживања као таква отпочела су још 2016. године ангажовањем страних и домаћих експерата који су радили на прикупљању основних података. Тема је даље развијана кроз ангажовање Биолошког факултета у Београду али као што је познато, због техничких услова који су протекле године утицали на све нас, истраживања су била лимитирана кроз мали број теренских дана и компанија нема у плану да на било који начин утиче на стање биодиверзитета у предметном подручју. Осим инвентаризације основних елемената флоре и фауне на локалитету, интегрално разумевање целог подручја са еколошког аспекта и процена утицаја у ширем смислу је следећи корак. У том делу се такође очекује развој, у којем ће поред локалних, учествовати и одређени број експерата које компанија има на располагању у својој мрежи, а који поседују значајно искуство када је у питању биодиверзитет на планираним рудничким комплексима. Пројекат Јадар је једини у Србији који је на овај начин приступио аспекту заштите биодиверзитета и као такав не бежи од одговорности и свих неопходних мера да би се затечени биодиверзитет сачувао а утицај свео на најмању могућу меру.

На основу чланова 14. и 17. Закона о процени утицаја на животну средину («Службени гласник РС», број 135/04, 36/09), као и на основу чланова 1. до 10. Правилника о садржини студије о процени утицаја на животну средину («Службени гласник РС», број 69/05), утврђен је обим и садржај за Студију о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора „Јадар“, постројења за обогаћивање руде и одлагања јаловине настале при рударским активностима, на катастарским парцелама у оквиру катастарских општина Горње Недељице, Брњац, Велико Село, Јаребице, Слатина, Ступница и Шурице (територије града Лознице и општине Крупањ).

У вези изложеног, одлучено је као у диспозитиву овог решења.

Поука о правном леку:

Против овог решења може се изјавити жалба Влади, путем овог органа, у року од 15. дана од дана пријема решења, односно од дана обавештавања заинтересоване јавности о донетом решењу.

Доставити:

- Архиви
- Носиоцу пројекта

в.д. секретарка Министарства
Ивана Јокић